

АГЕНЦІЯ РЕЛІГІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

АІ

№9 (346)

Інформаційний бюлетень

Звіт Радіо «Воскресіння»

30 вересня 2004 р.

- Оприлюднено Пастирське послання
«Про утвердження патріаршого устрою УГКЦ»
- У Львові пройшла перша сесія Собору монашества УГКЦ
- Французькі паломники моляться за чесні вибори на Україні
- Катехиза Патріарха Йосифа, Ісповідника

**Агенція
Релігійної
Інформації**

**Видавець: Підприємство
«Агенція Релігійної інформації»
Фонду сприяння Свободі Слова
(м. Львів)**

Головний редактор
Богдан Дубінський
Голова ради Фонду
Мирослав Павлюк

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого
засобу масової інформації
Серія КВ №8306 від 12.01.2004 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію
інформаційного агентства
як суб'єкта інформаційної діяльності
Серія КВ №37 від 11.10.2000 р.

Над випуском працювали:

Літературний редактор
і перекладач

Зоряна Курдина

Фотокореспондент

Андрій Копак

Верстка

Сергій Плахотнік

Відповідальний секретар

Лідія Пуга

Адміністратор видруку

і розповсюдження

Василь Павлюк

Адреса:

**79016, м. Львів,
вул. Озаркевича, 4.
Тел.: (0322) 72-27-02,
74-23-03, 74-20-85**

**Факс: (0322) 297-08-75
e-mail: ari@rr.lviv.ua**

Кореспондентський пункт

у м. Києві:

**Тел./факс (044) 418-00-36
www.rr.lviv.ua**

На обкладинці:

стор. 1 — На першій сесії
Собору монашества УГКЦ
(вересень 2004 р., Львів-Рудно);

стор. 24 — храм Покрови Пресвятої
Богородиці УГКЦ (м. Донецьк)

ПОСЛАННЯ

Про утвердження патріаршого устрою Української Греко-Католицької Церкви

Львів, 6 вересня 2004 року

1. Вступ

3 червня цього року Божого Постійний Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви у супроводі митрополитів і під проводом Глави Церкви відвідав Святішого Отця Івана Павла II. Головною темою розмови було створення патріархату УГКЦ. Святіший Отець так висловив своє ставлення до цього питання: «(...) Я поділяю Ваше прагнення, яке закорінене також у канонічних і соборових приписах, щоб мати повний юридично-церковний устрій. Поділяю це як у молитві, так і в терпінні, очікуючи визначеного Господом дня, в якому я, як Наступник святого Апостола Петра, зможу підтвердити дозрілий плід Вашого церковного розвитку». Дехто помилково зрозумів ці слова як крах усієї справи здобуття патріархату. Насправді ж Вселенський Архієрей підтвердив законність такої потреби. Він підніс ідею патріархату понад чисто людські сподівання і нагадав нам, що, хоч справа патріархату УГКЦ і впливає на земну політику, вона все ж не визначається нею.

Цим листом ми хочемо пояснити, що означає «патріархат Церкви», щоб усі ми краще і глибше зрозуміли його суть, а усвідомивши, думали й діяли так, як передбачає патріарший устрій Церкви.

2. Історичні аспекти

Минуле століття було для нас страхотною сторінкою історії. Важко охопити одним поглядом все те, що наш народ і наша Церква пережили за той час. Згадаймо лише про дві світові війни, які перекотилися через нашу землю, низку окупацій, переслідування вірних нашої Церкви, голодомор, що поглинув майже одну чверть населення нашого краю та численні більшовицькі репресії, які винищили національну інтелігенцію.

Та водночас у ХХ ст. нам «світило» здійснення двох великих мрій. Перша мрія — державна, загальнонародна — незалежність держави. Спроби утвердити самостійну державу робилися

вже в 1920-х, а пізніше — у 1940-х роках. Проте тільки наприкінці століття таке прагнення, за яке потерпіло, а то й віддало своє життя стільки людей, за Божою благодаттю стало реальністю: від 1991 року ми маємо свою самостійну, незалежну Українську державу. Отже, мрія державного характеру нашого народу здійснилася.

Друга мрія — церковна — повний розквіт нашої Церкви через створення патріархату. Ця мрія розвивалася паралельно у двох гілках київської традиції нашої Церкви: серед православних і греко-католиків. І одні, і другі думали про це, бажали цього, чекали нагоди для здійснення такої мрії.

Щодо Православної Церкви, то такі спроби робилися у 20-х роках минулого століття, однак лише в 90-х роках Українська Автокефальна Православна Церква та Українська Православна Церква — Київський Патріархат проголосили свою структуру патріаршою. І хоч її ще не зовсім завершено через відсутність всесвітнього визнання з боку інших Церков, саму думку про патріархат уже певним чином втілено в життя. Нам, однак, не личить детально розглядати ситуацію в українському православному світі.

Паралельно до цього в Українській Греко-Католицькій Церкві в різний період — у 1930-тих, і згодом у 1940-

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС

бюлетеня

33879

Агенція Релігійної Інформації

Шановні читачі !!!

Періодичність виходу бюлетеня у 2004 році — один раз на місяць.
Зайдіть на пошту і підтримайте церковну пресу!

Якщо Ви вважаєте, що зміст нашого видання буде корисним для Вас, і бажаєте регулярно одержувати бюлетень «Агенція Релігійної Інформації» поштою кожного місяця, звертайтеся у Ваше поштове відділення.

Вартість передплати:
1 місяць — 1 грн. 35 коп.
3 місяці — 4 грн. 05 коп.

Ф.СП-1

Додіток до пункту 14 Інструкції з приймання передплати і обробки передплатної документації

Державний комітет зв'язку та інформації України
Українське державне підприємство поштового зв'язку «Укрпошта»

АБОНЕМЕНТ На газету журнал **33879** (індекс видання)

Бюлетень "Агенція Релігійної Інформації" кількість комплектів **1**

На 2004 рік по місяцях:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Кому _____ (адрес, поштової скриньки)

Вулиця _____ (прізвище, ім'я)

ДОСТАВКА КАРТКА ДОРУЧЕННЯ

ПВ місце літер На газету журнал **33879** (індекс видання)

Бюлетень "Агенція Релігійної Інформації"

Вартість	передплати		Кількість	комплектів	1
	перерахунок				

На 2004 рік по місяцях:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

поштовий індекс _____ місто _____

код вулиці _____ вулиця _____

бульвар _____ вулиця _____

корп. _____ кв. _____ Прізвище, ім'я _____

АГЕНЦІЯ РЕЛІГІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

пропонує до Вашої уваги щомісячний бюлетень

Дорогі читачі!

Вже понад десять років виходить у світ інформаційно-релігійне видання — бюлетень «Агенція Релігійної Інформації» (АРІ).

Кожен бажаючий на сторінках випуску може дізнатися про нові та резонансні події релігійного життя в Україні та світі. Ми продовжуємо ознайомлювати Вас з новинами міжнародної християнської спільноти.

У своїх матеріалах Агенція Релігійної Інформації використовує компетентні джерела з міжнародним та екуменічним авторите-

том, за цими ж джерелами готує коментарі до подій у Церквах та заяв Церковної влади. Інформаційно-аналітичні звіти АРІ Ви можете слухати на хвилях Радіо «Воскресіння».

З повною добіркою інформаційних повідомлень, коментарів та анонсів, підготованих Агенцією Релігійної Інформації Ви зможете ознайомитись на сторінках бюлетеня, якщо відвідаєте Ваше поштове відділення та передплатите наше видання.

Його передплатний індекс
33879

У бюлетені оперативно друкуються інформаційні повідомлення із

життя українських Церков, а саме: УГКЦ, УАПЦ, УПЦ КП, УПЦ МП, християнських Церков національних меншин в Україні, вісті з діаспори, християнські новини з цілого світу.

Бюлетень АРІ також постійно подає повні тексти найважливіших церковних або державних документів, що стосуються Церкви та духовенства.

Якщо Ви вважаєте, що зміст цього видання буде корисним для Вас і бажаєте регулярно отримувати бюлетень «Агенція Релігійної Інформації» поштою на початку кожного місяця, то просимо оформити передплату у Вашому поштовому відділенні.

Інформацією АРІ користуються світські і релігійні видання в цілому світі! Приєднуйтеся і Ви!

Якщо Ви бажаєте отримувати новини АРІ електронною поштою, надішліть на факс (0322) 97-08-75 копію квитанції про поштову передплату бюлетеня. Не забудьте вказати Вашу електронну адресу!

До уваги читачів!

Триває передплата на бюлетень «Агенція Релігійної Інформації» у 2004 році, яку можна оформити, починаючи з будь-якого місяця.

До уваги наших дописувачів

Редакція АРІ застерігає за собою право редагувати і скорочувати матеріали, які подаються до друку.

Позиція редакції може не збігатися з думкою, що викладена в опублікованих матеріалах.

Редакція АРІ не зберігає і не повертає кореспонденцію, яка надходить на її адресу.

вих роках — говорили про це дуже ясно, хоч іще у вузьких колах. Але з виходом на волю в 1963 році Митрополита Йосифа Сліпого і після його заклику, зверненого до всієї Церкви, ідея патріархату стала для нашої церковної спільноти чимось дуже важливим і реальним.

Почавшись дещо неспорядковано, ця ідея впродовж подальших сорока років проходила різні етапи свого розвитку. Святої пам'яті Митрополит Йосиф оголосив про це прагнення нашого народу на Другому Ватиканському Соборі. Проте тоді не вдалося його формально затвердити, бо не було ще опрацьовано процедури створення патріархатів. Однак патріархальні думка й бажання зростали, ставали щораз яснішими, кристалізувалися. Був певний час, коли дехто думав, що патріархат — це немовби сурогат незалежної Української держави (наш народ входив тоді до складу Радянського Союзу); інші вважали його розв'язком усіх церковних проблем. Але з плином часу ці думки прояснювалися, і те, що було неважливим, відпадало, а сама церковна позиція вдосконалювалася.

Тому, якщо сорок років тому цю думку сприймали по-різному, навіть самі єпископи, то вже на початку цього століття ми дійшли до єдиного розуміння й до одноставного бажання, що наша Церква має утвердити патріарший устрій. У 2002 році представники всієї Церкви, зібрані з усіх країн, де живуть українці, одноголосно ствердили, що той народ, який вони представляють на Патріаршому Соборі, бажає остаточного здійснення цього завдання. Цю думку також підтвердили усі зібрані на Синоді владики нашої Церкви й у формі синодального рішення передали Святішому Отцеві. На початку червня ц. р. Святіший Отець прийняв наше бажання і, як ми вже цитували вище, підтвердив його слухність. Проте, остаточного визнання патріархату в повному значенні цього слова ще немає. Але тепер це вже лише проблема часу: настане день, коли здійсниться також і друга мрія нашого народу.

3. Що таке патріархат?

Ісус Христос встановив одну Церкву, якій дав усі потрібні для спасіння засоби, пославши їй Святого Духа, встановивши у ній Святі Таїнства, давши їй свою науку та доручивши апостолам проповідувати у світі (див. Мт

28, 19; Мр 16, 15; Лк 24, 47), а також надавши Церкві конститутивну структуру — християнську спільноту під проводом єпископів. Така структура Церкви з Христової волі існувала від самих її початків у формі єпархій та існуватиме аж до кінця світу (див. «Світло народів» («Lumen gentium» LG, 3). З волі її Засновника існує лише одна Христова Церква на Землі в багатьох місцевих Церквах-єпархіях. Та з Божого Провидіння, як навчає Другий Ватиканський Собор (LG 23), Церква також знає третю, посередню, форму — т. зв. помісних Церков. Це групи єпархій, які об'єднуються на підставі спільної території, мови, культури чи державної структури. Впродовж часу й на історичній підставі, підтвердженій компетентною церковною владою, помісні Церкви виробили свої богословські, духовні й літургійні традиції, власну канонічну дисципліну, а головне — ієрархічну структуру: зібрання єпископів з одним главою, якого називають патріархом або митрополитом.

Починаючи з найдавніших часів, такі помісні Церкви поставали у всьому християнському світі — на Сході й на Заході — під назвою і зі структурою патріархатів. На Заході ця форма групування Церков не поширилася, і там залишився лише один автентичний патріархат — Римський, та ще кілька — винятково почесних. Натомість на Сході вона стала звичайною структурною формою для багатьох помісних Церков, які приймали патріарший устрій за різних обставин та у різний час аж до минулого століття включно.

З огляду на притаманність цієї форми християнському Сходові, Другий Ватиканський Собор вказав, що помісним східним католицьким Церквам належить її надавати. Це бажання учасників Другого Ватиканського Собору недавно повторив Папа в постсинодальному повчанні про владу єпископа «Пастирі стада» («Pastores Gregis»). (З огляду на важливість сказаного і на невідомість вірних нашої Церкви з цим документом як в Україні, так і в діаспорі, подаємо довшу цитату):

«Серед інституцій, характерних для східних католицьких Церков, є Церкви патріархальні. Вони належать до тих угруповань Церкви, які, як підтверджує Другий Ватиканський Собор, завдяки Божому Провидінню, з плином часу набули органічного для

них устрою і мають як дисципліну і власні літургійні звичаї, так і спільне богословське й духовне спадкоємство, при цьому, однак, завжди зберігаючи єдність віри та єдиний Божий устрій вселенської Церкви. Їхня особлива гідність випливає з факту, що вони, будучи мало що не матерями віри, породили інші Церкви, які є ніби їхніми доньками (додамо для прикладу, що донькою патріаршої Церкви Константинополь, Нового Риму, була Церква Києва, а остання стала Церквою-Матір'ю для Церкви Москви. — + *Любомир*), а тому аж до наших часів поєднані з ними сильними зв'язками любові в таїнственному житті й у взаємному пошануванні прав та обов'язків.

Це стародавня патріархальна інституція в Церкві. Засвідчена вже першим Собором в Нікеї, вона була визнана першими вселенськими соборами й досі становить традиційну форму урядування у східних Церквах. Завдяки своєму походженню й особливій структурі, вона відповідає самій сутності Церкви. Тому Другий Ватиканський Собор висловив прагнення, щоб там, де буде в цьому потреба, створювати нові патріархати, право на встановлення [яких] залишається за Вселенським Собором або Римським Архієреєм...» (п. 61).

4. Хто встановлює патріархату?

Упродовж століть патріархати поставали за різних обставин і в різний спосіб, але завжди як церковна структура на певній території чи в певній державі. Патріархати у II тисячолітті поставали зазвичай за рішенням відповідної помісної Церкви, яке канонічно визнавали інші патріарші Церкви, дуже часто підтримувані державною владою. На таке визнання іноді доводилося чекати тривалий час.

Католицькі патріархати історично визнавав Папа Римський. Сьогодні, згідно з чинними нормами, проголошеними Другим Ватиканським Собором, нові патріархати для Церков східної традиції встановлює Вселенський Собор або Папа Римський. Відповідно до Декрету про Східні Католицькі Церкви, зміни до устрою цих Церков можна вносити «лише заради їхнього власного й органічного розвитку» (п. 6).

5. Управління патріаршою Церквою

Патріарша структура дуже чітко реалізує внутрішню єдність помісної

Церкви східної традиції, бо на чолі ставить одну особу, яка стає осередком усіх віруючих цієї помісної Церкви та через яку стає видимим сопричастя, тобто єдність із Наступником св. Апостола Петра, якого Ісус Христос поставив видимим знаком єдності та єдності своєї Церкви.

Саме слово «патріарх» походить від грецького слова, корінь якого означає «батько». Навкруги патріарха збираються всі єпископи помісної Церкви і разом з ним та під його головуванням становлять Синод, який спільно дбає про всю Церкву.

6. Деякі критерії патріаршого устрою

Як було згадано попередньо, помісна Церква — це спільнота вірних, яку об'єднують літургійні, богословські й духовні традиції, канонічна дисципліна та спільна ієрархія. Помісна Церква має також свою окрему історію і сформовану християнську культуру. Вживаючи церковну термінологію, це є Церква свого права. Тому не кожна помісна Церква відразу відповідає критеріям Церкви патріаршої.

Попри всі богословські й канонічні елементи, помісна Церква повинна мати також зрілість свідомості вірних, виявлену через святість її духовних дітей і підтримку вірними життя у патріаршому устрої. Зрілість церковного життя включає також готовність допомагати іншим людям поза межами рідної Церкви в їхньому релігійному житті і робити свій внесок у життя Вселенської Церкви.

Патріархат як нормальна форма існування й діяльності помісних Церков виражає і забезпечує повноту засобів, які необхідні для всебічного служіння Церкви.

7. Чи відповідає УГКЦ згаданим критеріям?

УГКЦ має усі вищезгадані прикмети, щоб стати патріаршою Церквою.

По-перше, наша Церква, належачи до східної традиції, вважає патріархат природною формою свого існування — у повній відповідності до Декрету Другого Ватиканського Собору про Східні Католицькі Церкви, який стверджує, що «патріарший устрій у Східних Церквах є традиційною формою управління» (п. 11).

По-друге, встановлення патріархату визначається потребами розвитку УГКЦ, про що одноставно заявили

делегати Патріаршого Собору 2002 року. Наша Церква набуває сьогодні помісної зрілості, у чому ми вбачаємо визначальну дію Святого Духа.

По-третє, наша Церква переконана, що, відповідно до вимоги Декрету Другого Ватиканського Собору про єкуменізм, патріарший устрій «краще відповідає вдачі наших вірних і відповідніший для духовного добра» (пор. п. 16). Іншими словами, ми вважаємо патріархат засобом для досконалішого церковного життя. На патріархат слід дивитися очима віруючої людини як на релігійно-церковну дійсність, у якій кожний її елемент має відповідні права та обов'язки. Патріарший устрій у житті Східної Церкви на всіх її рівнях розвиває почуття більшої відповідальності за свої дії. Добро Церкви більшою мірою, ніж до того, стає справою кожного її вірного.

По-четверте, перехід на патріарший устрій є відповіддю Церкви на утвердження державної незалежності України. Тут патріарший устрій Церкви мислиться як один із засобів реорганізації і нормалізації духовного життя вірних задля їхнього спільного блага і добра Церкви.

По-п'яте, наша Церква не обмежується існуванням на території рідної держави, а внаслідок історичних обставин поширена в різних країнах і має там місцеву ієрархічну структуру. УГКЦ в Україні й у діаспорі представляє собою кількісно поважну громаду, але не в чисельності полягає її сила та важливість, а в єдності та консолідації її духовних сил. Патріарший устрій Церкви дозволить якнайповніше досягти цієї мети. Це підтвердили у своєму Зверненні делегати Третьої сесії Патріаршого Собору УГКЦ, на думку яких проголошення патріархату зміцнило б «взаємодію між матірньою Церквою та дочірніми Церквами на поселеннях».

Свого часу Патріарх Йосиф висловлював думку, що вагомою підставою для проголошення патріархату УГКЦ є велике мучеництво її вірних, проявлене ними у XX столітті. Цілком погоджуючись із думкою нашого славного Ісповідника віри, ми разом із тим хотіли б застерегти вірних від неправильного тлумачення цього аргументу. Факт героїчного мучеництва є яскравим свідченням зрілості віри членів нашої Церкви. Це духовний скарб, з якого щедро черпають наступні покоління вірних.

Проте, статус патріархату УГКЦ не повинен бути нагородою її вірним за мучеництво. Таке тлумачення згаданої християнської чесноти може спотворити її великий духовний зміст. Нагорода для мучеників — на Небесах, а тут, на землі, мучеництво стає фундаментом, на якому зростає Церква. Основними елементами у цьому фундаменті є любов до Бога і ближнього, вірність правді, вміння прощати кривдників, відчуття солідарності з тими, що в потребі тощо. Патріархат, збудований на такому фундаменті, утвердиться навіки, бо його визнає сам Господь.

8. Єкуменічні обставини

Проект створення патріархату УГКЦ нинішнім Папою Римським збудив хвилю протестів, які базувалися на таких закидах:

— Патріархат УГКЦ послаблюватиме сопричастя з Наступником св. Апостола Петра, а отже, — послаблюватиме зв'язок з усією Католицькою Церквою;

— Патріархат означатиме створення націоналістично забарвленої Церкви, яка сіятиме ненависть супроти всіх інших;

— Патріархат УГКЦ став би великою перешкодою для об'єднання християн в Україні;

— Створення патріархату УГКЦ означало б нехтування прав Московського патріархату, який вважає Україну своєю канонічною територією;

— Патріарший статус УГКЦ призвів би до збереження «уніатизму», який в наші часи був засуджений як невідповідний шлях для досягнення єдності між усіма християнами.

Кожен із цих закидів, звичайно, викликає емоційну реакцію з нашого боку, але можна і треба дивитися на них іншими очима, використовуючи їх, з одного боку, для кращого розуміння свого становища, а з іншого — для унаочнення правильних і потрібних заходів, до яких ми повинні вдатися. Бо ми не хочемо, щоб створення патріархату УГКЦ завдало страждань іншим. У нашій складній ситуації треба спокійно і виважено захищати свої права, поважаючи також виправдані права інших.

Не будемо відповідати на кожен пункт зокрема, натомість подамо лише загальне до них ставлення. У нинішній історичний момент з-посеред

усіх згаданих закидів на перше місце вийшов аргумент екуменічний, а саме: побоювання, що визнання Папою патріархату УГКЦ може призвести до зриву екуменічного діалогу й замороження стосунків між Католицькою Церквою і Повнотою Православ'я. Це не є нашим наміром. Ми вважаємо, що наш патріархат буде важливим чинником для поліпшення відносин між християнами та не вноситиме розбрату. Адже патріархат УГКЦ потрібен не лише нашій Церкві, а й усім помісним Церквам. Тому ми певні, що настане день, коли це усвідомить уся християнська спільнота.

Для нас дуже прикрою була реакція православних Церков, які, не вивчивши нашої історії й нашого нинішнього становища, не пізнавши наших духовних потреб, зайняли чітку немиролюбну позицію, яку через Московський патріархат переказали Святішому Отцеві. Проте створення нашого патріархату у жодному разі не задумане як загроза чи підступ супроти Православних Церков і нічим не обмежує їхні права. УГКЦ (в патріархаті чи без нього) не має претензій до православних. Так само й православні не можуть мати претензій до греко-католиків щодо території, устрою та способу життя. Коли йдеться про церковні цінності, для світських категорій не повинно бути місця, оскільки церковні цінності не можуть ставати предметом дискусій.

Київська Церква наприкінці XVI ст. вибрала свій особливий шлях для забезпечення єдності у Вселенській Церкві. Частина нашого народу в той час відкинула цей шлях, призвівши до поділу Київської Церкви. Однак та її частина, яку сьогодні називають Українською Греко-Католицькою Церквою, на цьому шляху скористала і збагатилася, оскільки могла зберегти власну віру і самобутність у критичні моменти свого існування. Звичайно, історія нашої Церкви має і чорні, і білі сторінки. Проте ми, греко-католики, не бажаємо нікому накидати наші розв'язки як єдино можливі й правильні. Це підтвердив ще на початку сорокових років минулого століття Митрополит Андрей Шептицький у своєму листовному діалозі з православними братами. Але мета, про яку говорили митрополити Петро Могила і Михайло Рогоза (вони шукали дороги до єдності

у спільному патріархаті) була одна і та сама — відновити первісну єдність часів Володимира Великого. Наш патріархат сьогодні, у XXI ст., задуманий не як перешкода, а як шлях до того стану, коли в Україні буде один патріарх у кафедральному соборі святої Софії у Києві.

Чи створення греко-католицького патріархату означало б, як дехто твердить, посилення ненависті до неукраїнців? Ні, бо патріархат, у якому плекають християнські чесноти, не може потурати шовінізмові. А християнський патріотизм є чесною. Бажати добра своєму народові — це нормально; порушенням християнської норми є лише прагнення такого добра коштом інших народів. Ми щиро сподіваємося, що життя в патріаршому устрої, якщо до нього ставитимуться з повагою усі сусіди, може тільки спричинитися до утвердження злагоди у нашій частині світу.

Проте, чи не найпарадоксальнішим з усіх закидів, що їх висувають противники нашого патріархату, є твердження, що його створення задумане як «утеча від Рима». Такий закид є цілковитим запереченням нашої віри. Нема сумніву, що з отриманням нашою Церквою патріархату, як цього вимагають закони, зміниться характер стосунків з деякими римськими установами. Але ці зміни стосуватимуться тільки другорядної, адміністративної сфери. Основна риса кожної помісної Католицької Церкви — це сопричастя з Наступником св. Апостола Петра, Єпископом Рима. А цього ми ніколи не зречемося.

9. Різні погляди з приводу патріархату УГКЦ

Великої ваги в обговоренні патріархальної проблеми інколи набуває сама атмосфера такого обговорення всередині Церкви. Зусилля щодо утвердження патріархату часом набувають форм боротьби за патріархат, яка супроводжується надмірними пристрасностями та невинуваченими звинуваченнями. Такими ж пристрасностями та звинуваченнями супроводжується часом і боротьба проти патріархату. І в одному, і в другому випадках вірні Церкви мали б виявити належне смирення і любов одне до одного.

Так, з одного боку, Церква шанує ревність активістів патріархального руху та їхню відданість цій ідеї. Ієрар-

хія Церкви благословляє утвердження патріархату в житті і свідомості своїх вірних — зокрема, шляхом активізації мирянського руху. Проте, висловлюючи нашу підтримку патріархальній ідеї, ми повинні усвідомлювати, що нецерковні методи такої боротьби та напружене психологічне тло, яке нею створюється, лише шкодять утвердженню патріархату. Вони ослаблюють Церкву і, зокрема, породжують сумніви в тому, що визнання патріархату УГКЦ є справою доцільною та своєчасною.

З іншого боку, завданням Церкви є водночас пошанувати сумніви в необхідності патріархату й дати на них аргументовану відповідь. Сумніви щирих людей самі по собі служать лише поглибленню і кристалізації нової візії, що визріває в Церкві. Проте згадані сумніви не повинні набувати форм непокори чи розколу, оскільки від цього страждає дух миру й любові, який обіймає Церкву.

Хоч про патріархат ми говоримо в категоріях церковного устрою, він є не тільки структурою. Патріархат — це стан душі, якнайкращий вияв суті й покликання Церкви. Тому прагнення нашого народу в минулому і тепер встановити патріарший устрій слід розглядати по-церковному, по-Божому, а не як самоціль. Адже патріархат — це шлях, а мета Церкви — це спасіння людей через служіння Богові та ближнім.

10. Завдання Божого Народу УГКЦ на майбутнє

Як велить християнський звичай, говорячи про обов'язки та завдання Божого Народу, єпископи УГКЦ хотіли б почати з себе. На цьому свого часу наголошував іще Патріарх Йосиф: «Єпископат повинен бути зразком однозгідності у правлінні Церкви і прикладом єдності в усіх ділянках церковного і народного життя!» Сьогодні ієрархія УГКЦ підтверджує свій спільний намір розбудовувати патріархат нашої Церкви, використовуючи для цього всі можливі церковні засоби. Також просимо Господа нашого Ісуса Христа освятити наші зусилля, а братів і сестер наших у Христі — спомогати нам повсякчас у довірі та одностайності.

Надзвичайно важливою у процесі становлення патріаршого устрою УГКЦ є позиція спільнот посвяченого

життя. Про це також згадував у своєму Заповіті Патріарх Йосиф: «Бажанням Слуги Божого Андрея і благанням моїм, переємця його заповітів, є, щоб усі наші монаші чини і згромадження... суперничали між собою за зростання в особистій святості і за ревне і чесне служіння Христові і рідній Українській Церкві». Молитва за патріарха і патріархат УГКЦ, піднесена до Бога устами його обручників, буде обов'язково Ним почутою. Молитвою праведників буде випрошено прощення за гріхи, вчинені дітьми Церкви на її паломницькому шляху.

Важко переоцінити важливість ролі, яку має виконати у становленні патріархату УГКЦ її духовенство. З душпастирської точки зору, можна сказати, що ключ до сердець усіх вірних нашої Церкви знаходиться саме в їхніх руках.

Тут знову важливим дороговказом будуть для нас настанови Патріарха Йосифа: «Тож благаю між вами пресвітерів (...) пасіть стадо Боже, що у вас, наглядайте не з примусу, але добровільно по-Божому, не для брудної наживи, а ревно, не пануйте над спадком Божим, але будьте для стада за взір. А коли Архіпастир з'явиться, то одержите ви нев'янучого вінка слави (див. 1 Пт 5, 1-4)». Важливо, щоб душпастирі всіляко утверджували своїх парафіян у вірі в благодатність патріархату й залучали їхні зусилля для розбудови патріархальних структур. Проте, не менш важливим обов'язком душпастирів є повсякчас стежити за тим, щоб ці зусилля набували належних церковних форм і йшли на благо Церкви й народу.

Нарешті, слід згадати про завдання, які стоять перед тими, в чиїх серцях зростатиме головний плід патріархату, а саме: про завдання мирян. Тут знову пророко звучать для нас слова Патріарха Йосифа: «Завершення (окремих помісних східних) Церков патріаршим вінцем було завжди овочем дозрілої християнської свідомості у Божому люді, у всіх його складових частинах, у свідомості духівництва і пастирів, причому свідомість мирян, отого духовного стада, довіреного їхньому пастирському служінню, зіграла неабияку роллю. Бо тільки дозріла свідомість своїх власних церковних і національних скарбів, своїх культурних та історичних надбань і цінностей, своїх тру-

дів і жертв, що входили в скарбницю цілої Вселенської Христової Церкви, створювали тверду основу для Патріархату!»

Саме від доброї волі, розсудливої активності і водночас належного смирення мирян і буде остаточно залежати утвердження патріаршого устрою!

Новий струм динамізму повинен пробігти по всіх структурах Церкви. Мають ефективніше запрацювати патріарші та синодальні комісії, оскільки це головні органи, в яких формується душпастирське та адміністративне життя Церкви.

Свіжою енергією має сповнитися діяльність церковних структур на єпархіальному, деканальному і парафіяльному рівнях. Тут розумна автономія, сперта на головні засади єпископського служіння та на принцип допоміжності (субсидіарності), має доповнюватися почуттям співвідповідальності, спільності мети й загальноцерковної солідарності.

Надзвичайно багато слід зробити для того, щоб роз'яснити мету і завдання патріархату вірним інших помісних Церков. Адже, кажучи словами Енцикліки Івана Павла II «Світло Сходу» («*Oriente Lumen*» OL), «важливим моментом для зростання нашого взаєморозуміння та єдності є поглиблення знайомства між нами» (п. 24).

Недавно ми вже мали нагоду зауважити, що патріарший статус Церкви — це не тільки декрет Синоду Єпископів, підтверджений визнанням Святішого Отця. Це передусім преображене життя Божого народу, який усвідомлює свої нові обов'язки та відповідальності. Завданням усієї Церкви є не втомно працювати над таким преображенням.

Важливою настановою на цьому шляху будуть для нас слова Івана Павла II: «Нехай Господь відчинить наше серця, наставить наше уми та вкаже нам конкретні, сміливі кроки, здатні,

коли треба, подолати заяложені погляди, догідні компроміси чи застійні позиції» (OL, п. 19).

II. Значення благословення

Те, що наша Церква очікує благословення свого патріархату з боку Святішого Отця, часом викликає серед вірних нетерпляче нерозуміння. Спробуймо поміркувати над цією справою, беручи за зразок один відомий факт із біографії Слуги Божого Митрополита Андрея.

Ми знаємо, як пристрасно і то навіть із дитячих літ тодішній Роман Шептицький прагнув стати василіанським монахом і священником Греко-Католицької Церкви. Знаємо, яким болем озивалося в його серці небажання батька дати благословення на цей крок. Будучи вже в дорослому віці й маючи формальне право здійснити свою мрію, Роман умів усе-таки смиренно сказати: «Хай буде воля Твоя!» І смирення сина здійснило чудо: граф Шептицький не просто дав свій дозвіл, а повною мірою повірив у це покликання сина.

Висновок для нас очевидний. Так, ми поділяємо переконаність Патріарха Йосифа, що завершення нашої Церкви патріаршим вінцем є «овочем дозрілої свідомості» у її Божому Народі. І ми й далі утверджуватимемо в житті нашої Церкви належні патріархальні структури та патріархальну свідомість. Проте, без благословення Святішого Отця і без належного в нас смирення наш патріархат міг би стати раною в тілі Вселенської Церкви, і саме це змушує нас бути обачними.

Ми певні, що так само, як дочекався вітцівського благословення Роман Шептицький, так дочекаємося його і ми: Святіший Отець обов'язково благословить Києво-Галицький патріархат. Момент, коли це станеться, також має стати «дозрілим овочем», зрощеним у людських душах під дією Святого Духа. Тому тут проблема не в особистій згоді чи незгоді Папи, а, як ствердив він сам, у таїні Божого благословення. І саме тому з Його ласки цей патріархат, будучи благословеним, зможе стати тим, чим ми хочемо, щоб він був, а саме: святом для всієї християнської спільноти.

Благословення Господнє на Вас!

+ Любомир

НОВИНИ УГКЦ

На зустрічі із мирянськими лідерами

Блаженніший Любомир обговорив питання патріархату

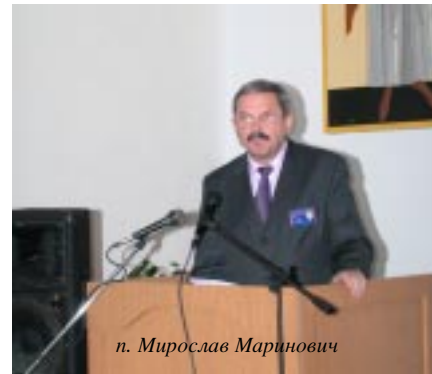
7 вересня 2004 року прес-секретаріат Глави УГКЦ оприлюднив Пастирське послання «Про утвердження патріаршого устрою Української Греко-Католицької Церкви», яке одразу набуло широкого розголосу і виявило неабияке зацікавлення громадськості тими питаннями, про які йдеться у документі. Таку ж мету мала і наступна зустріч Блаженнішого Любомира кардинала Гузара, Глави УГКЦ, із керівниками мирянських організацій нашої Церкви. Для участі у конструктивному діалозі було також запрошено Олега Турія, директора Інституту історії Церкви УКУ, та Мирослава Мариновича, директора Інституту релігії та суспільства УКУ.

У своєму вступному слові Блаженніший Любомир, зокрема, сказав, що сьогодні наше перше завдання — старатися жити і діяти так, щоб Церква була Церквою. Адже у нас часто виникає спокуса дивитися на Церкву по-світському і діяти в тому напрямку, щоб вона була добре організованою установою, яка швидко нарощує свій потенціал. Те ж саме, на думку Глави УГКЦ, стосується і питання патріархату нашої Церкви: ми тоді вбачаємо у патріархаті певне політичне досяг-

нення. «Патріархат — це стан душі», — завершив свою думку Блаженніший Любомир.

Відтак для того, щоб дати історичний аналіз питання патріархату УГКЦ, до слова було запрошено п. Олега Турія. Промовець підкреслив, що у Пастирському посланні вже вказано історичне підґрунтя патріархату нашої Церкви. А історичне аналізування становлення патріархатів інших Церков сьогодні нам нічого не дасть у третьому тисячолітті, адже теперішня дійсність є зовсім іншою... На переконання промовця, нам варто звернути увагу на те, що патріархат для УГКЦ мислився не як створення умов для поділу, відділення від когось (як це бачимо в історії), а як об'єднавчий засіб для досягнення повної єдності української Церкви.

Згодом Мирослав Маринович зазначив, що патріархат не є самоціллю і покликаний не просто задовольнити наші амбіції, а це — відповідь на стан і потреби нашої Церкви, засіб для досягнення кращого душпастирського. На думку п. Мирослава, тепер настав час не для аргументів (адже Святіший Отець Іван Павло II недвозначно заявив, що поділяє наше прагнення, яке

п. Мирослав Маринович

закорінене також у канонічних і соборних приписах), а для молитви.

Відтак учасники зустрічі мали нагоду висловити свої міркування про патріархат УГКЦ. Промовці неодноразово наголошували на потребі якомога ширшого обговорення цього питання у мирянських організаціях, навчальних закладах і родин.

Глава УГКЦ також повідомив присутніх, що Пастирське послання «Про утвердження патріаршого устрою УГКЦ» — це перший результат роботи Синоду нашої Церкви в цьому напрямку, а тепер йде робота над створенням статуту — документа, що вкаже, яким чином патріархат має діяти.

о. Ігор Яців

прес-секретар Глави УГКЦ

Польські богослови висловилися за патріархат УГКЦ

12-15 вересня 2004 року в Люблінському католицькому університеті проходив VII Конгрес польських богословів. У ньому взяли участь понад 1000 докторів богослов'я (у Польщі налічується 11 богословських факультетів). Цей форум відбувається під патронатом Комісії польського єпископату для вищої освіти.

Будучи професором згаданого університету, у такого роду конгресах завжди брав участь Святіший Отець Іван Павло II. Він не один раз висловлював своє побажання, щоб до праці конгресу прилучалося якнайбільше богословів із теренів колишнього Радянського Союзу. На цьогорічний конгрес Папа Римський прислав зібраним науковцям свій вітальний лист.

На цьому конгресі було вручено три почесні докторати: італійському богослову Архієпископові Бруно Фор-

те, бельгійському професорові о. Жанові Гало ТІ, і єпископові Герхарду Людвігу Мюллеру. Проведенням конгресу польські богослови хотіли вказати, що для богослова має бути місце в сучасній Європі (у Конституції Європейського Союзу відсутня згадка про християнське коріння Європи). Це перший вияв європейськості богослов'я. А другою ознакою є запрошення великої групи представників з України, Білорусії, Росії і Литви.

Українську делегацію очолив Пресвященний Владика Володимир Війтишин, Єпископ-коадьютор Коломийсько-Чернівецької єпархії Української Греко-Католицької Церкви. Перед учасниками конгресу від українських богословів виступили о.-прот. Іван Гаваньо, редактор журналу «Богослов'я» (він говорив про історію українського богослов'я), та о. митр. Михайло Ди-

мид, який розповів про перспективи богослов'я в Україні. На основі обміну думок учасників конгресу зародилася ініціатива про прийняття Декларації солідарності з богословами України.

«Декларація солідарності з богословами України, — коментує цей документ о. д-р Михайло Димид, — є важливою для Польщі, України, цілої Європи і Вселенської Церкви. Це є заява християнства в Європі. Вона засвідчує відкритість польських богословів до проблем своїх сусідів, що є відповіддю на відкритість українських богословів. На важливість цього руху зближення народів через прощі та зустрічі священиків вказували Блаженніший Любомир Гузар і Кардинал Юзеф Глемп. Натомість тут сталося зближення народів через богослов'я».

Прес-секретаріат Глави УГКЦ

Додаток див. на стор. 17

Про собор монашества Української

Перша сесія Собору монашества Української Греко-Католицької Церкви відбулася у вересні в приміщенні Семінарії Святого Духа в селищі Рудно під Львовом. Темою цього річної сесії стала «Ідентичність монашества в покликанні і служінні УГКЦ».

Темою ж Собору загалом є «Преображення у Господі», адже, за словами сестри Дії Стасюк, голови Патріаршої і Митрополичої комісії для справ монашества УГКЦ, переобразитися, стати подобою Ісуса Христа — є духовним завданням кожного монаха чи монахині, кожного християнина взагалі.

В Соборі брали участь єпископи Степан Меньок, Володимир Війтишин, Софрон Мудрий, Юліан Гбур, Михаїл Колтун, Юліан Вороновський, Ігор Возняк, Іриней Білик, ігумени монастирів та представники українських та міжнародних чернечих згромаджень.

З доповідями виступили отець-архімандрит Роберт Тафт ТІ, отець Джермано Марані та кардинал Тома Шпідлік ТІ (Рим), єпископ Клаудіо Гуджеротті, апостольський нунцій у

Грузії; ректор української семінарії Покрови Пресвятої Богородиці у Римі о. Матей Гаврилів; проректор УКУ Мирослав Маринович, священники Богдан Дзюрах ЧНІ та Діонізій Ляхович ЧСВВ.

У доповіді на тему «Ідентичність УГКЦ — вірність справі єдності Церков і автентичній східній Київській традиції», якою відкрив Собор Блаженніший Любомир Кардинал Гузар, він, зокрема, підкреслив, що Українська Греко-Католицька Церква покладає на монашество великі сподівання, адже місце в ній чернецтва ніким не заступиме. Саме чернецтво зберігає молитовну традицію в нашій Східній Католицькій Церкві.

«Ми мусимо бути майстрами молитви і в той самий час — вчителями молитви, — наголосив кардинал Гузар. — Адже якщо не ми, монахи, то хто?»

До роздумів над богословським розумінням ідентичності чернечого покликання спонукала доповідь апостольського нунція у Грузії Клаудіо Гуджеротті. Він сказав, що «для християнського Сходу те, що на Заході називається «богопосвячене життя» чи «релігійне життя», завжди означається у зв'язку з його первісною, взірцевою формою, яка, як на Сході, так і на Заході, протягом багатьох століть була єдиною формою монашества».

Зараз чернецтво переживає не найкращі часи. В Україні дедалі більше розвивається дух світський, дух споживацький і кількість покликань до чернечого стану значно зменшилася. Це відзначали доповідачі, цю проблему та способи її вирішення розглядали і на засіданнях робочих груп Собору. Тому надзвичайно актуально прозвучали доповіді «Отці Церкви — покликання і виховання монашої totoжності» кардинала Шпідліка та о. Дзюраха.

Яких плодів очікують від Собору монашества УГКЦ його учасники?

Владика Степан Меньок,

Єкзарх Донецько-Харківський:

«Сподіваюся, що після Собору відбудуться зміни в орієнтації праці монаших чинів і згромаджень і вони більш чисельно будуть присутніми на Східній Україні... Без монашества наша праця є дуже важкою, а прихід монахів та монахинь приніс би нову хвилю євангелізації».

О. Роберт Тафт ТІ:

«Цей Собор — дуже важливий для УГКЦ, тому що ця Церква є східним патріархатом. Не можна собі уявити патріархальної Церкви без сильного монашества. Монаше життя є одним із фундаментів кожної Східної Церкви.

Східна духовність знаходить свої початки в монашестві. Це означає, що монашество є не просто явищем з минулого, але великим джерелом традиції... На цьому Соборі ми хоче-

мо віджити єдність сучасної духовності у її зв'язку з минулим».

Владика Іриней Білик,

Єпарх Бучацький:

«Очікую від цього Собору ґрунтовного аналізу дотеперішньої діяльності наших монаших спільнот для того, щоб зробити відповідні висновки і ефективніше йти вперед, щоб через монашество ми могли оживити ціле наше суспільство...»

О. Матей Гаврилів ЧСВВ:

«Сподіваюся, що цей Собор передусім зближить усі наші згромадження для спільної праці, а також випрацює дороговкази для всього монашества... Сподіваюся також, що він сприятиме розвитку духовності та збільшенню кількості покликань».

С. Володимира Максимів ЧСВВ:

«На нас покладена місія бути об'єднувальним фактором між Сходом і Заходом. Це дуже почесна місія: щоб завдяки монашеству запанував мир між усіма конфесіями нашої держави».

Хто взяв участь у роботі Собору?

На Першу сесію Собору монашества було запрошено 63 делегати. Згідно з правом, участь у Соборі взяли вищі настоятелі чинів, згромаджень, товариств апостольського життя, світських інститутів богопосвяченого життя. Інші делегати були призначені радами при вищих настоятелях у своїх інститутах богопосвяченого життя (один делегат від 50 ченців (черниць), який склав обіти у своєму інституті богопосвяченого життя). Як гостей було запрошено єпископів, єпархіальних синкелів для справ монашества, вищих настоятелів чинів і згромаджень УГКЦ із сусідніх країн.

Згідно з даними реєстрації, на Собор прибуло 60 делегатів, в заключному голосуванні взяло участь 58 осіб. У роботі Собору взяли участь 9 єпископів УГКЦ з України. Географічні межі території, з якої прибули делегати — Запоріжжя та Закарпаття. Можна сказати, що бу-

Греко-Католицької Церкви

У доповіді на тему «Літургія як місце формування монашої ідентичності» о. Роберт Тафт говорив здебільшого про виховання за допомогою Літургії, і в такому контексті зокрема висловив думку, що «сам Христос формує і перетворює нас в інших Христів, уподібнюючи людину до себе. Тому ми повинні брати повну і діяльну участь у Літургії, ми повинні жити нею і бачити в ній джерело і основу нашого духовного життя. У Літургії є тісний зв'язок між відправою і вихованням до життя. Адже якщо ми не переживаємо те, що відправляємо, наша Літургія є беззмістовним виявом того, чим ми не є».

О. Матей Гаврилів, ректор української семінарії Покрови Пресвятої Богородиці у Римі у співдовіді на тему «Літургія — місце формування монашої ідентичності» намагався більш практично подивитися на справу літургійного виховання в умовах української дійсності, маючи на увазі тотожність помісної Церкви та її чернецтва.

Бурхливі оплески і жваву дискусію виклала доповідь о. Джермано Марані «Церква як місце вираження монашої

ідентичності», прочитана священником українською мовою. Він, зокрема, сказав: «Найперше завдання богопосвяченого життя є робити видимими величні діла, які звершує Бог у хисткій людській природі покликаних осіб. Своім преображенням життям, здатним зачаровувати світ, вони більшою мірою, аніж словами, свідчать про ці дивовижні діла. І тому посвячене життя стає одним з тих видимих слідів, що їх Пресвята Трійця залишає в історії, щоб таким чином розбудити в людях тугу за привабливістю божественної краси».

О. Артемій Новіцький ЧСВВ зосередився на темі «Спільнота як Церква». Його слова дещо інакше висвітлюють проблему браку покликаних до чернецтва життя: «Криза монашого життя полягає не у зменшенні кількості покликаних, а у нездатності бути вірними Христові».

Екзарх Донецько-Харківський владика Степан Меньок у короткому, але змістовному виступі підкреслив значення Собору, зокрема, для виховання тих майстрів та вчителів моли-

тви, про яких говорив Блаженніший Кардинал Гузар. Він підкреслив роль чернецтва у суспільстві, у вихованні мирян добрими християнами, особливо на Східній Україні, де Греко-Католицька Церква не така чисельна.

...Перша сесія Собору монашества завершила роботу. Наступна сесія — «Покликання і формація» — запланована на липень 2006 р. Між сесіями працюватиме комісія, завданням якої є обробка матеріалів Собору монашества, утворення структури його остаточного документа й опрацювання його змісту.

Підготувала Лідія Пуга

ла представлена вся Україна.

Крім того, прибули Головна Настоятелька Сестер-Василіянок с. Альфонса Данович, Головна Настоятелька Сестер Служебниць с. Дженес Солюк. Представником Апостольського Нунція в Україні був секретар нунціатури монс. Войцех Залеський. У праці Собору взяли участь ректор УКУ о. Борис Гудзяк, ректор Львівської духовної семінарії Святого Духа о. Богдан Прах.

Яке першочергове завдання повинен вирішити Собор?

О. Джермано Марані ТІ:

«Думаю, що це завдання уже виконано, адже після довгих років вперше монахи зібралися разом. Ми щойно є на стадії підготовки ґрунту для сівби, але велику надію на краще дає те, що ми зібралися на цей Собор»

О. Діонізій Ляхович ЧСВВ:

«Перше завдання — зібратися разом всім чинам і згромадженням нашої Церкви. Тут ми спільно шукаємо, ступаємо в двері і, як знаєте, хто шукає

— знаходить, хто стукає — тому відчиняють. Цей Собор принесе нам певний орієнтир і допоможе зрозуміти, як краще діяти у Церкві й суспільстві».

Яке враження справила робота Собору на його делегатів?

С. Дія Стасюк ЧСВВ:

«Назагал мої враження є позитивними, адже на Соборі чисельно присутні делегати, які беруть активну участь у його роботі. Їх участь, можливо, непомітна під час пленарних засідань, але виявляється у праці робочих груп. Це буде мати практичні наслідки для нашого Собору».

О. Ярослав Приріз ЧНІ:

«Одним з елементів, який надає історичне значення цьому Собору, є те, що наша Церква продовжує утверджувати свій патріарший устрій. Звернення до Синоду Єпископів УГКЦ є нашим внеском, висловом підтримки наших владик у їхньому старанні утвердити патріарший устрій».

Митр. Андрей Шептицький про роль монашества:

«Я не вагаюсь твердити, що діло з'єдинення Церков у великій мірі буде ділом монашества. Власне при помочі монашества католицька Церква зможе спасти ці народи. Монашеству припадає слава зберігати ті народи разом з їхньою культурою, а також відновляти ці культури на тих самих основах, які послужили першим апостолам Євангелії при будові цих культур. Я не вагаюсь твердити, що нема кращого апостоляту, який більше відповідав би ментальності цих східних народів, чи для їх потреб, теперішніх чи майбутніх, ніж апостолят монашества. Ані для справи з'єдинення Церков, ані для добра цих народів, католицька Церква не може зробити щось важнішого, ніж відтворити і відновити монашество східної Церкви, яке так процвітало до Х ст. і яке було близьке західному монашеству завдяки спільним засадам, на яких одне й друге було побудоване».

о. Ігор Яців,
прес-секретар Глави УГКЦ

Звернення

делегатів Першої Сесії Собору Монашества УГКЦ

«Преображення у Господі» до Синоду Єпископів УГКЦ

Ваше Блаженство,
Ваші Високопреосвященства,
Ваші Преосвященства!

Скликані на цей Собор волею Святого Духа, за благословенням Глави і Отця нашої Церкви та Синоду Єпископів, ми, представники усіх чоловічих і жіночих монаших спільнот Української Греко-Католицької Церкви, возносимо до Господа свої вдячні молитви за цей дар соборового єднання і за щедрі плоди, якими, з ласки Божої, відзначилося служіння нашої Церкви під сучасну пору. Одним із таких плодів є дозріла певність її Божого Народу, що для успішного виконання пастирських завдань в нових умовах нашої Церкви якнайкраще відповідає патріарший устрій.

Монашество є часткою Божого народу. Воно разом з вірними, священиками та єпископами щиро переживає його радощі й журиться його болями. Вдячно ознайомившись із Пастирським посланням Патріарха нашого Любомира «Про утвердження патріар-

шого устрою УГКЦ», ми хочемо ствердити наступне:

1. Від імені своїх монаших спільнот висловлюємо нашу підтримку рішення Патріаршого Собору 2002 року щодо устрою УГКЦ та висловлюємо свою вдячність Синодові Єпископів за одностайне потвердження цього соборового рішення.

2. Твердо переконані в чудодійній і преображувальній силі молитви, ми молимося за якнайшвидше й гідне увінчання патріаршого устрою нашої Церкви визнанням зі сторони Святішого Отця.

3. Ми просимо Бога благословити наш Патріархат новими дарами Святого Духа, зокрема даром єдності й одностійності, щоб іще ревніше, «єдиними устами і єдиним серцем славити й оспівувати пречесне й величне ім'я Його».

4. Твердо переконані в тому, що патріарший устрій нашої Церкви не може і не повинен перешкодити пошукам єдності Церкви та спокою між християнами, ми бачимо своє завдання в тому, щоб, згідно з побажанням Свя-

тішого Отця, висловленим у Листі кардинала Анджело Содано Блаженнішому Любомирові Кардиналові Гузару з нагоди минулорічної Конференції Монашества, плекати постійну турботу про сприяння діалогу між християнськими Традиціями Краю, найперше — через молитву, а відтак, — через кожний корисний почин, щоб краще пізнавати один одного, взаємно співпрацювати і збагачуватися.

5. Запевняємо Синод Єпископів, що в наших монаших спільнотах постом, молитвою і жертвним служінням своїм ближнім будемо розбудовувати духовний вимір патріаршого устрою та скріплюватимемо наш патріархат ділами, угодними волі Отця нашого Небесного.

Віддані в Господі,
монахи і монахині — делегати Першої Сесії Собору Монашества УГКЦ,
просимо Вашого Святительського благословення

**Львів-Рудно,
10 вересня 2004 р.**

Підсумки роботи

Першої Сесії Собору монашества УГКЦ «Преображення у Господі»

Монахи і монахині, зібрані на Першій Сесії Собору Монашества УГКЦ, усвідомлюють, які очікування і завдання ставить перед ним Церква на даному етапі її історичного і духовного буття. Покликані Господом бути сіллю землі та світлом для світу (пор. Мт 5, 13-14), прагнемо активніше сповнювати свою місію задля духовного відродження нашої Церкви і народу. Як вияв церковного характеру монашества та знак правдивого сопричастя, з вдячністю сприймаємо прихильне зацікавлення та участь ієрархії нашої Церкви в праці Собору.

Ідентичність монашества, якій присвячено Першу Сесію Собору, потрібно розуміти в динамічній перспективі — як покликання і завдання пізнавати джерела монашого життя, богословські основи монашого покликання, традицію монашества на Сході тощо. Невичерпною скарбницею на шляху пізнання ідентичності монашества є традиція Церкви, особливо вчення свя-

тих отців, основоположників та подвизників монашества на Сході та в Україні. У Літургії, яку служить Церква, ідентичність монашества формується і виражається. Тому важливим елементом праці Собору була літургійна молитва, яка супроводжувала нас кожного дня.

З великою вдячністю приймаючи науковий доробок доповідачів та співдоповідачів, а також працю делегатів, Оргкомітет Собору хоче запропонувати напрямки подальшої праці:

1. Делегати доручають Секретаріатові Собору видати матеріали Першої Сесії Собору монашества УГКЦ: доповіді, співдоповіді, результати дискусій та праці в групах.

2. Комісії Собору протягом трьох місяців опрацювати проект кінцевого документу Собору та надіслати його Вищим настоятелям монаших спільнот УГКЦ.

3. Звертаємося до Вищих настоятелів з проханням призначити осіб, від-

повідальних за ознайомлення членів їхніх спільнот з матеріалами Собору, заохочувати монаших осіб брати активну участь у їх обговоренні та надіслати свої пропозиції до Комісії Собору з метою доопрацювання кінцевого документу, який буде затверджено на наступній Сесії Собору у 2006 р.

4. Підтримуючи зусилля ієрархії УГКЦ у справі визнання Патріархату, монашество запевняє про молитовну підтримку в цій дуже важливій для нашої Церкви справі.

З цього приводу делегати Собору скеровують Звернення до Синоду Єпископів УГКЦ (див. вище — *ред.*).

Благодаримо Бога в Тройці Святій єдиного і поручаємо всіх делегатів, учасників та гостей Собору Покрову Пресвятої Богородиці в надії, що спільна молитва і служіння принесуть рясні плоди святості і благословення для Церкви і народу.

Львів-Рудно, 11 вересня 2004 р.

ДОКУМЕНТ

Лист Примаesa Польщі кардинала Юзефа Глемпа до Глави УГКЦ кардинала Любомира Гузара

Ваше Блаженство, Високопреподобний Отче Кардинале!

З великим зворушенням згадую нічну молитву молоді над Ледницьким озером у Польщі, поблизу Гнезна, на свято Зіслання Святого Духа. Присутність в Ледниці Вашого Блаженства разом з молоддю з України надала традиційній молитві польської молоді нового розуміння і відкрила перспективу єдності народів через молитву. Щиро дякую Вашому Блаженству за те, що Ви прийняли запрошення, за присутність на молитві та за виголошене Боже слово щодо взаємного прощення і єдності наших сусідніх народів. Це породжує завдання для нашого покоління.

Старше покоління добре пам'ятає Другу світову війну: як гинули солдати на фронті, як вмирали цивільні люди під час бомбардування міст, як вбивали мільйони невинних людей в концентраційних таборах і в гулагах, як виганяли і переселяли. Все це свідчило про те, що дияволу вдалося вкоренити в людських серцях зневагу і ненависть до ближнього. Таким чином були уражені серця і розум багатьох людей, і ці рани потрібно лікувати.

Завдяки Божому Провидінню у нашій частині світу панує мир. Господь дав нам цей час для того, щоб ми забули про різні ідеології і вселяли в наші душі Божий мир, який породжує любов. Зближення наших народів відбувається у різний спосіб. Це виявляється через співпрацю у політичній, військовій та суспільній сферах. Відрадно, що відновлюються культурні та наукові зв'язки. Українська культура, особливо музика, є виявом краси народного духу. Так само витвори польської культури, які бачимо в Україні, належить приймати як символ обміну духовним добром. Позитивним фактом є також співпраця науковців наших народів, яка втілюється в дослідження в ділянці економіки, біології, мовознавства тощо.

Та найбільше цікавить нас історія. Учені постійно віднаходять нові документи, неупереджено та правдиво висвітлюючи історичні події. Часом пра-

вда завдає болю, однак вона є потрібною. Упертій колонізації руського народу нинішньої України передувала русифікація, що завдало великої кривди українцям. Ця кривда, нагромаджувана століттями, вибухнула раптовою помстою і вбивствами. Навіть більше, така ненависть була вміло використана політикою третіх держав. Страх породжував нові акти помсти, зокрема примусові переселення. Вживаючи тут популярні вислови, сподіваюся, що історичні наукові дослідження об'єктивно покажуть, як усе було насправді, не стираючи пам'яті та уможливаючи без образ будувати краще майбутнє.

Налагодженню відносин між нашими народами в ділянці цивільного життя не поступається співпраця в ділянці церковного життя. Ми не раз зустрічалися як греко-католицькі та римокатолицькі ієрархи у Польщі і в Римі. Поступом в діях наших релігійних зустрічей була спільна молитва в Києві і Львові разом зі Святішим Отцем Іваном Павлом II під час його візиту в Україну 2001 року. Святіший Отець тоді виявив велику любов до України і захоплювався до дружнього діалогу між вірними двох народів і обрядів. Наслідком цього захоплення є частіші зустрічі наших вірних на спільних молитвах, спільних святкуваннях у двох обрядах, а передовсім праця групи у справі взаємних контактів, до складу якої входять єпископи, священники та миряни.

Турбуючись про розвиток Христової Церкви, бачимо поділи Православної Церкви в Україні. Ми бажаємо, щоб в Православній Церкві панувала єдність, яка є шляхом до діалогу. Ми, католики, належимо до великої спільноти вірних цілого світу. Нашу Церкву очолює Наступник св. Петра Папа Римський, яким сьогодні є Іван Павло II. Належність до католицької спільноти, незалежно від обряду (грецький чи латинський), зобов'язує до співпраці, доброзичливості і взаємного прагнення єдності. Вважаю, що створення в Польщі греко-католицької Перемишльсько-Варшавської митрополії та нової єпархії у Вроцлаві, а також право

брати участь у засіданнях польського єпископату перегукуються з відновленням традиційних структур римо-католицької Церкви в Україні. Співпраця і взаємна зичливість католиків грецького і латинського обрядів буде свідченням не тільки повного прийняття Євангелії, а й також зміцненням Української держави. Вищевказані обставини сприятимуть початку міжконфесійного діалогу з нашими православними братами, незалежно від того, до якого патріархату вони належать.

Ваше Блаженство, Преподобний Брате! Вітаючи Ваше Блаженство, висловлюю християнську любов до всіх ієрархів Греко-Католицької і Римокатолицької Церков в Україні та до всіх вірних, які знають, що Христос є надією Європи і цілого світу. Зміни, які відбуваються сьогодні в Європі у сфері сільського господарства і політики для створення структур Союзу, позначаються на наших кордонах. Я переконаний, що це тимчасово, і що Європейський Союз невдовзі приєднає Україну, частину європейської спадщини, до спільноти держав, які поважають Бога і себе. Україна і Польща зазнала різноманітних переслідувань Бога і людей в ім'я віри. Прагнемо, отже, незважаючи на негативне ставлення керівників Союзу до християнства, спирати наше майбутнє на Господа — «Благословенний Бог і Отець Господа нашого Ісуса Христа, що великою Своєю милістю відродив нас до живої надії через воскресіння з мертвих Ісуса Христа» (1 Пт 1, 3).

Щиро дякую Вашому Блаженству за запрошення на молитовну зустріч з українською молоддю і вірними в Зарваниці. Маю надію в Бозі, що зможу взяти участь у цій молитві. Приїду туди з тими думками, якими поділився з Вашим Блаженством у цьому листі.

Нехай Божа Мати, яка є для нас взірцем уповання на Боже Провидіння, підтримує співпрацю наших Церков і наших народів.

Зі щирими вітаннями в Господі Ісусі Христі,

*Юзеф Кардинал Глемп
Варшава, 14 липня 2004 р. Б.*

Видано програму «Безпосереднього приготування до святого Таїнства Подружжя»

24 вересня ц. р. у конференційному залі Митрополичих палат Святоюрської гори (пл. святого Юра, 5) відбулася прес-конференція, на якій журналістам була представлена програма передподружньої катехизи, яка цими днями вийшла друком у книжці під назвою: «Безпосереднє приготування до святого Таїнства Подружжя». Цю програму видано з ініціативи Комісії родини Львівської архієпархії. Її вихід у світ благословив Преосвященний владика Юліан Вороновський, голова Синодальної комісії для справ сім'ї. Авторами програми є група священників та мирян-спеціалістів (лікарів, психологів) з різних єпархій, а саме: ієрм.-студит Юстин Бойко, о. Юрій Коласа, о. Орест Мокрик, о. Ігор Козанкевич, о. Ігор Пецюх, Анна Пецюх, Олександра Козанкевич, Адріан та Марія Буковинські. На прес-конференції із журналістами спілкувалися ієрм. Юстин Бойко, п. Адріан Буковинський, відповідальний за подружні спільноти при Комісії родини Львівської архієпархії, с. Луїза Цюпа, голова Патріаршої катехитичної комісії.

Навчальна програма передподружньої катехизи містить 19 тематичних зустрічей по дві академічні години (8-10 півторагодинних зустрічей упродовж одного-двох місяців). Проведення такого курсу пропонують групам, до складу яких повинні входити: свя-

щеник — відповідальний за курс, лікар (християнин) або особа, що має відповідну освіту, психолог (християнин), подружня пара та юрист (християнин). Ця програма призначена для священників та мирян, які беруть участь у приготуванні наречених до шлюбу.

Учасники прес-конференції зокрема наголосили, що приготування молодих осіб до прийняття святого Таїнства Подружжя і до життя після шлюбу є потрібною з пастирської точки зору передусім для блага наречених, християнської спільноти і цілого суспільства. Програма дає можливість нареченим:

- краще вивчити основи християнської віри;
- краще пізнати одне одного;
- обговорити і обдумати основні теми, які стосуються суті подружжя та родинного життя;
- усвідомити зміст святого таїнства Подружжя;
- визначити роль сім'ї у житті Церкви;
- без поспіху прийняти остаточне рішення.

«Те, що ми сьогодні пропонуємо — це результати реальної праці, яка тривала протягом трьох років», — сказав, зокрема, ієрм. Юстин Бойко. Відтак п. Адріан Буковинський розповів, що протягом 2003-2004 років Комісія родини вишколила 13 команд та ініціювала у Львівській, Самбірсько-Дрогобицькій та Стрийській єпархіях утворення 14 центрів, які сьогодні проводять приготування наречених до життя в подружжі.

Згодом с. Луїза Цюпа поінформувала про те, що у процесі приготування наречених до святого Таїнства Подружжя від наречених вийшла ініціатива щодо дальших зустрічей у церковних спільнотах. І тепер за сприяння Патріаршої катехитичної комісії почався процес створення біблійних шкіл при парафіях міста.

Прес-секретаріат Глави УГКЦ

НОВИНИ УАПЦ

Дні пам'яті жертв політичних репресій

3 вересня виповнилось 19 років загибелі у радянському концтаборі Василя Стуса, 4 вересня — 20 років від загибелі Олекси Литвина. Колишні політв'язні щороку вшановують ці дати. 5 вересня у каплиці великомученика Дмитрія Солунського, що при Патріархії УАПЦ, було відправлено заупокійне богослужіння за загиблими в'язнями комуністичного режиму. Після парастасу до колишніх політв'язнів Євгена Сверстюка, Василя Овсієнка, Миколи Плахотнюка, Надії Світличної, Миколи Горбала, вдови Василя Стуса Валентини, матері загиблого політв'язня Валерія Марченка та інших парафіян звернувся з промовою настоятель храму о. В. Копійка.

Привітання до 15-річчя Народного Руху України

З нагоди 15-річчя утворення Народного Руху України в Київському будинку вчителя пройшло урочисте засідання великої ради НРУ. На запрошення голови НРУ на засіданні були присутні Глава УПЦ КП Патріарх Філарет, прес-секретар ігумен Євстратій Зоря, канцлер Патріархії УАПЦ прот. Валерій Копійка. На засіданні виступив Євген Сверстюк. Архієпископ Ігор направив голові НРУ Борисові Тарасюку вітальне послання, передане протоієреєм Валерієм Копійкою. У посланні, зокрема, говориться: «...Вітаючи Вас із 15-річчям утворення Народного Руху України, прошу Вселаскавого Господа про щедрі благословення для всіх, хто був покликаний проголо-

шеними Рухом ідеалами національного відродження до суспільного служіння й, попри всі перешкоди, ревно обстоює ці ідеали в своїй політичній діяльності. Разом зі всією спільнотою Української Автокефальної Православної Церкви молюся за гармонійне поєднання живлющих духовних традицій та сформованої на ґрунті християнської цивілізації демократичної культури, сподіваючись бачити в членстві Руху активних творців нової української реальності...»

Панахида за загиблим Патріархом Александрійським

11 вересня 2004 р. в авіакатастрофі біля берегів Греції загинув Патріарх Александрійський і всієї Африки Петро VII.

НОВИНИ З-ЗА КОРДОНУ

Криза в рядах Братства св. Пія Х

Ватикан нагадує, що його двері завжди відчинені

Рим, 13 вересня 2004 р. (APIC) Перед лицем серйозної кризи, яка сколихнула Братство св. Пія Х, Святий Престол не вважає за можливе давати офіційні коментарі, ані пропонувати легальну допомогу з причини відсутності юридичних зв'язків між ним та Братством, очолюваним монс. Бернаром Фелле. На запит інформаційного агентства APIC (Швейцарія) кола, близькі до офіційних, запевнили, що для священників, які цього бажають, завжди реальною залишається можливість інтегруватися у нероздільну Католицьку Церкву.

5 вересня керівництво Братства св. Пія Х вдалося до крайнього заходу — виключення — супроти о. Лагері, настоятеля парафії св. Іллі у Бордо (Франція) після того, як той надіслав листа на адресу 40 своїх побратимів, в якому описав катастрофічну ситуацію у кількох семінаріях братства (як, наприклад, в Еконі чи Цайткоффені). Стосовно семінарії в Еконі, — з цілого випуску (15 семінаристів) тут лише один прийме свячення 2005 р.

У своєму листі о. Лагері, який очолює згадану громаду вже 25 років, наголошує на «надмірній суворості та авторитаризмі, які можуть штовхнути Братство у серйозну ситуацію».

Монс. Бернар Фелле, який в даний час очолює Братство, засудив цей вчинок священника, і наклав на нього санкції у вигляді пропозиції виїхати до Мексики (від чого той відмовився).

В очікуванні розвитку подій, у Римі «із сумом спостерігають за цією ситуацією внутрішньої кризи». У колах,

близьких до офіційних, зокрема, пояснюють: «Не існує вищої інстанції, яка б дозволила їм (тобто, Братству — ред.) просувати далі це рішення про виключення», здійснене у спосіб «військових трибуналів минулих століть».

У Ватикані запевняють, що «завжди можливим є вдатися до того, що т. зв. «невизначені» священники — тобто, без канонічних місій та позбавлення чину — можуть бути інтегрованими у єдину Церкву». Уточнюється, що священники, відділені від Святого Престолу, які бажають увійти в лоно Церкви, повинні «зайняти синівську позицію відносно наступника Петра», і «вести гнучкий діалог з єпископами».

Прикладом такого діалогу може бути відкриття ораторіуму св. Філіпа Нері у Німеччині. Створена у травні 2004 р., ця інституція змогла налагодити співпрацю з комісією Святого Престолу «Ecclesia Dei» та архієпископатом Берліна. Священик, дякони та семінаристи, які входять до цієї ор-

ганізації, походять з Екона, з однієї із семінарій Братства. Підкреслюється також, що в епархії Кампо у Бразилії, де братство св. Жана-Марі-Віанне (колишній лефевристський) перейшло у січні 2002 р. під владу Рима, «ситуація є дуже доброю і налагоджено плідну співпрацю...»

*Переклала з французької
Зоряна Курдина*

Довідка:

Братство св. Пія Х заснував разом зі своїми прибічниками у 1979 р. французький єпископ-традиціоналіст Марсель Лефевр (екскомунікований Святим Престолом 1988 р. після самовільного висвячення чотирьох єпископів), який не погодився з рішеннями II Ватиканського собору, спрямованими на модернізацію Католицької Церкви. Осідком організації стало місто Екон (Швейцарія), де діє семінарія для священнослужителів-лефевристів. В даний час Братство очолює монс. Бернар Фелле (наступні вибори заплановані на 2006 р.)

Петро VII (Папапетру) народився на Кіпрі 3 вересня 1949 р., монаші обіти прийняв 1962 р. 1978 р. очолює в сані архимандрита парафію св. Миколая в Каїрі. Протягом 1980-1983 рр. служить у Південній Африці як генеральний вікарій Йоганнесбурга. 1983 р. о. Петро був висвячений на єпископа Вавилону й призначений патріаршим вікарієм Каїру (1983-1990 рр.). Піднесений у сан митрополита Аккри (1991 р.), він стає патріаршим єкзархом Іринуполіса (1991 р.), а згодом також Східної Африки (Кенія, Уганда, Танзанія). 1994 р. владика Петро призначений митрополитом Камеруну й Західної Африки. 9 березня 1997 р. він був обраний Патріархом і зведений на Александрійський престол.

12 вересня після Святої Літургії в Свято-Дмитрівському храмі м. Харкова архієпископ Ігор відправив панахиду за спочилим. У проповіді владика

пригадав про регулярні вітання Патріарха Петра Патріархії УАПЦ, про особисті враження від зустрічі з Александрійським Патріархом 2002 року, яка сама собою була виявом достатньої сміливості з боку другого за честю православного архієрея світу. У проповіді згадувалося про спочилого як про місіонера, що багато зробив для знайомства народів Африки з православною вірою.

Архієпископ Ігор у Львові

Харківське наукове видавництво «Акта» й кафедра історії української літератури ім. Михайла Возняка Львівського національного університету ім. Івана Франка в дні XI форуму видавців у Львові (16-19 вересня) організували виступ архієпископа Ігоря Ісиченка у Львівському університеті. Виступ було присвячено з'ясуванню ролі аскетичної літератури як істо-

тного чинника тягlosti національної культурної традиції. Доповідача представила професор Львівського університету Богдана Криса. Архієпископ Ігор розповів про проект видання серії публікацій, присвячених східній аскетичній традиції, що його започаткувало видавництво «Акта» книгою «Монашество давнього Єгипту». На черзі упорядкований Українським центром візантиністики і патрології збірник «Афон і українська культура», котрий має вийти друком до кінця року. Завершується підготовка книжки «Аскетична література Київської Руси». Увечері в приміщенні Львівського ставропігійного братства апостола Андрія Первозваного відбулася зустріч архієпископа Ігоря з активом цієї організації, під час якої владика відповів на численні запитання.

Прес-служба Харківсько-Полтавської єпархії УАПЦ

ІНТЕРВ'Ю

«Йдучи від Львова до Києва, ми молимося за Україну і за те, щоб вибори, які тут мають відбутися, були чесними...»

Двоє французьких паломників — подружжя Клаудія і Робер Местелон — які пішки пройшли пів-Європи, закликаючи молитися за те, щоб наш старий континент залишався християнським, відвідали під час своєї подорожі і Україну. Під час їхньої короткої зупинки у Львові ми зустрілися з ними і попрохали розповісти про свої враження і наміри.

Запитання: Насамперед прошу вас розповісти трохи про себе, і про те, як виникла ідея цього паломництва.

Клаудія: Ми мешкаємо на півдні Франції, у маленькому містечку поблизу Авіньйона. Я сама походжу із Швейцарії, мені 45 років. Раніше я працювала з неповносправними дітьми. Ми зустрілися з Робером під час паломництва до Іспанії, у Сантьяго-де-Компостелла, одружилися, і відтоді я замешкала у Франції. За ці шість років ми вже відбули кілька паломництв. У нас вдома немає телевізора, але радіо ми слухаємо дуже часто, і передусім — християнські радіостанції. Ми чули кілька разів по радіо «Ватикан», як Святіший Отець Іван Павло II говорив, що християни — це немов ковчег християнської Європи, в якій панують економічні розрахунки і матеріалістичне мислення.

Ми подумали: хто ж перейметься цим закликком нашого Папи? Оскільки раніше ми вже відбули кілька паломництв, то вирішити, що надійшов час вирушити в дорогу на схід: йти і молитися за християнську Європу, пройти ті країни, які ввійшли нещодавно до ЄС, а також Україну, зустрітися з людьми з цих країн, розмовляти з ними, почути їхні свідчення.

Робер: Ми знали, що це буде важко, бо потрібно було перейти 9 країн, а ми не можемо йти дуже швидко, і нам дуже хотілося дійти до Києва ще до того, як випаде сніг. Ми довго готувалися до цього паломництва, вивчали історію, географію, звичаї кожної з країн, які ми збиралися перетнути, і передусім, — релігійну історію. Ми відзначили в кожній країні місця, які нам хотілося б побачити: головним чином, паломницькі місця, санктуарії, — як наприклад, Маріяцель в Австрії чи Ченстохова у Польщі. А також місця,

пов'язані із життям святих, яких Церква дала Європі: наприклад, в Угорщині ми відвідали місто, в якому народився, з якого походив святий перших століть християнської ери, — святий Мартин, — що згодом став єпископом міста Тур на Заході Франції.

Клаудія: Ми хотіли також більше дізнатися про святих Кирила і Мефодія, проголошених Папою співпокровителями Європи, — вони здійснили великий вплив на християнську культуру Східної Європи, але виявилось, що отримати цю інформацію у Франції дуже важко, її там дуже мало — це наслідки тривалого поділу Європи на Західну і Східну.

Робер: Ми розпочали наше паломництво 12 квітня ц.р., поставивши собі за мету перетнути всі країни, які вступили цього року до Євросоюзу, тобто (після Австрії, яка ще раніше була у ЄС) — це: Угорщина, Словаччина, Чеська Республіка, Польща.

Запитання: А чому ви вирішили

включити сюди ще й Україну?

Робер: Відвідавши Польщу, ми захотіли відвідати і Україну, бо для нас Україна — це частина Європи, Київ — це місто, де відбулося хрещення Руси, отже, це для нас було обов'язковим пунктом паломництва.

Клаудія: Це дуже символічно для цього регіону, бо тут починалося християнство усього регіону. Крім того, ми дуже шануємо св. Михаїла, а у Києві, як нам відомо, теж особливим чином вшановують св. архістратига Михаїла — там є великий собор на його честь, до тогож фігура цього святого стоїть на головному майдані міста.

Запитання: Якою є основна мета вашого паломництва?

Робер: У цьому паломництві нас цікавило віднайти в кожній з країн, які ми проходили, християнське коріння Європи. Побачити його — через архітектуру, історію, розмови з людьми — у кожній з цих країн. Оскільки християнська спадщина є визначальною

для Європи, і неприпустимо, щоб європейці забули про це. А для цього їм потрібні знання. Бо, наприклад, у нас, у Франції, чимало людей не знають релігійної історії інших країн.

І найбільш забутими є країни європейського Сходу, бо протягом 50 років ми були від вас відрізані. До того ж французьким військовослужбовцям, яким я був до виходу на пенсію, було заборонено в'їжджати в будь-яку країну східного блоку. Тому тепер ми й ідемо від країни до країни, від міста до міста, — щоб змінити цю ситуацію, щоб краще пізнати людей. Ми зустрічаємо людей — на вулицях, в селах та маленьких містах, і через ці зустрічі, через розмови з ними вимальовується правдивий образ кожної країни. І це зовсім інший образ, аніж той, який впливає з телерепортажів, бо зазвичай репортери мешкають у великих містах, у розкішних готелях, і розмовляють із впливовими особами.

У нас — все інакше. Ми — паломники, ми спілкуємося в кожній з цих країн з людьми, близькими до нас (водії вантажівок, працівники маленьких магазинів і кафе, селяни). Для нас це має велике значення, і це нам здається вірним і справедливим.

Клаудія: Ми покладаємо велике довір'я на Боже Провидіння. І завжди у всіх труднощах Господь посилав нам підтримку: жодного разу не трапилось нічого, чого не можна було б подолати. Завжди приходила якась допомога, і ми віднаходили сили, щоб йти далі.

Робер: Наприклад, великим випробуванням завжди є мовний бар'єр. Бо це справді дуже важко — бути в країні і не мати змоги спілкуватися з людьми, які нас оточують. Ми перетнули дев'ять

країн, у всіх говорять різними мовами, і, ясна річ, ми не мали змоги вивчити всі ці мови. І це найважче — не мати змоги висловити те, що в нас на серці, це завдає нам найбільших страждань.

Запитання: І яким є ваше враження від України і від українців?

Робер: Україна стала для нас найбільшим сюрпризом. Хоча спочатку ми й не уявляли собі, що дійдемо сюди, настільки далеким це здавалося на початку.

Але ми дійшли, перетнули кордон, і ось ми вже на Україні. Два дні потому ми вже були у Львові, в католицькому університеті, і це, звичайно, було чудесно, це була немов мрія.

Слід додати також, що дороги в Україні — чудові для того, щоб йти пішки, бо скрізь, обабіч доріг, є стежки, якими можна йти в цілковитій безпеці (в інших країнах, наприклад, в Польщі чи Чехії, цього не було, і нам доводилось йти прямо по проїжджій частині, поруч з вантажівками).

Україна — це величезна країна (завбільшки як Франція), історія якої — дуже болісна, країна, що пережила багато воєн, чимало страждала, — зокрема, і в ці останні роки. І найбільш вражаючим є те, що ці страждання не вплинули негативним чином на характер українців, ми захоплені їхнім надзвичайним динамізмом, в них багато ширості, жвавості. Те, що ми побачили в УКУ, зокрема, додало нам багато натхнення, бо нам ніколи раніше не доводилось бачити, щоб життя в католицькому університеті було настільки активним.

Клаудія: Ми вважаємо своїм завданням розповісти про все те, що ми

побачили, про що дізналися, аби люди у Франції краще знали Україну. Бо є люди, які знають, але їх дуже мало, тож після повернення ми намагатимемось змінити цю ситуацію.

Робер: Ми збираємось після повернення написати книжку про це чудесне паломництво і крім того, давати свідчення, розповідати про те, що ми побачили, в школах, коледжах, парафіях, всюди, куди ми ходитимемо, пояснювати, якою бачить себе Україна, якою є її надія, і що ми, західні європейці, що живемо в сприятливіших умовах, можемо чимало почерпнути з досвіду України, яка в буремні роки не втратила своєї гідності, і в тих сутінках, в які вона була занурена, не втратила своєї віри. І це — найсильніше враження, яке ми можемо дати їм для роздумів після повернення...

Запитання: Яким чином протікає ваша подорож?

Клаудія: Ми щодня стукаємо у двері, щоб нас пустили переночувати. Кожні 35 кілометрів ми звертаємось на якусь парафію, а якщо не має парафії — звертаємось просто до людей, до селян, і просимось на ніч. Люди нас приймають і вкладають спати у своїх домівках.

Запитання: І вам завжди відчиняють двері?

Клаудія: Практично завжди. За 5 місяців нам відмовили лише двічі. Ми молимося всі разом і це чудово. І просимо всіх, кого зустрічаємо, молитися разом з нами за Україну і за Європу.

На Україні, йдучи від Львова до Києва, ми молимося за Україну і за вибори, які тут мають відбутися, щоб вони добре пройшли і були чесними.

Розмову провела Зоряна Курдина

Декларація солідарності з богословами України, присутніми на VII Конгресі польських богословів

Висловлюючи вдячність за участь наших братів-богословів візантійської традиції в VII Конгресі польських богословів, що відбувався 12-15 вересня 2004 року в Любліні, поділяємо надію на відновлення і розвиток їхньої християнської ідентичності, закоріненій у спадщині Христової Церкви.

Вбачаємо в цьому актуальний знак часу, який, завдяки взаємному розумінню і солідарності, буде сприяти досягненню повної еклезіальності, що в кон-

тексті східної традиції означає патріархат.

Члени конгресу

Учасникам VII Конгресу польських богословів

Українське богословсько-наукове товариство щиро вітає всіх учасників Конгресу і висловлює глибоку вдячність організаторам за люб'язне запрошення і нагоду збагатити білоруську, російську і українську думку надбанням сучасної європейської церковної науки.

Радіємо з того приводу, що VII Конгрес польських богословів завдяки участі делегацій з різних країн Це-

нтрально-Східної Європи за своїм характером став міжнародним і дав можливість нашим Церквам поділитися надбанням богословської традиції.

Сподіваємось, що така співпраця принесе користь розвитку Вселенської Церкви і вкаже шляхи вирішення внутрішніх проблем в Польщі та Східній Європі.

Бажаємо, щоб робота конгресу дала добрі плоди на шляху порозуміння, взаємопрощення історичних кривд і співпраці для розквіту Христової Церкви.

Члени української делегації

Люблін, 15 вересня 2004 р.

СТАТТЯ

Владика Гліб Лончина:

Катехиза Патріарха Йосифа, Ісповідника

Ісповідник віри Патріарх Йосиф не був катехитом, але його життя було катехизою. Як науковець більшість свого часу він присвячував богословській, філософській та історичній наукам. Ніколи він не катехизував, ані не був парафіяльним священиком. Але зміст його життєвих трудів виявляв його прагнення передавати віру.

Дитинство і молодість.

Йосиф Сліпий прийшов на світ у побожній і заможній селянській родині, де одержав добре християнське виховання. Його батьки прищепили йому любов до Бога. Вони словом та прикладом власного життя зуміли «взірцево виховати Йосифа, — як пише о. Іван Хома у своїй біографії Йосифа Сліпого. — Бо цей уже від ранніх років свого життя визначався на ділі в чеснотах, передусім в любові до ближнього». Це гарний приклад того, як батьки повинні бути першими катехитами своїх дітей. Молодий Йосиф любив науку і мав широкі зацікавлення. Крім богослов'я і філософії, він студіював також історію, філологію, історію мистецтва, залюбки займався і природознавством, знав чимало мов. На студіях з впевненістю вивчав і катехитику, яка на початку ХХ сторіччя народжувалася як окрема богословська дисципліна.

Катехитика в

Богословській академії у Львові

Ставши ректором Богословської академії у 1929 році, о. Йосиф Сліпий написав статут, де між іншим назначив, щоб на першому році теологічних студій, студенти слухали предмет «Катехитика» дві години, а на третьому — мали катехитичні вправи одну годину. Крім того, у статуті студентам було надано можливість обрати собі між різними можливостями також і катехитичний семінар. Викладачем катехитичних і педагогічних наук у Богословській академії був о. д-р Юліан Дзерович. Він студіював богослов'я у Львівському університеті, а в 1918 р. викладав там катехитику. Став надзвичайним професором Богословської академії у 1930 р. на підставі дисертації під назвою «Катехитика». Згодом отець-ректор Сліпий видав цю працю у серії видань Богословської академії. Бельгійський журнал монахів-бенеди-

ктинів (...), рецензуючи книжку о. Дзеровича, зауважив, що він представляє історію катехитичного навчання, його метод, якості катехита щодо релігійного навчання, він показує важливість Літургії в цій праці. О. Йосиф Сліпий підтримував катехитичну й педагогічну діяльність о. Дзеровича. Він узяв участь в першому Українському педагогічному конгресі у Львові у 1935 р., на якому о. Дзерович прочитав свою доповідь на тему християнського релігійно-морального виховання молоді, яке безпосередньо пов'язане з катехитикою.

Професор Іван Огієнко в рецензії на інший твір о. Дзеровича «Педагогіка» відзначив бажання автора, щоб «величні овочі християнського виховання більшали та щоб їх збиралось на цьому світі на щораз більшу користь одиниць і народів. І український нарід найскоріше і найпевніше двигнеться та відродиться, коли молоде покоління буде виховане в дусі Христової Євангелії». Ці слова не втратили своєї актуальності і в сьогоденній Україні.

У часі заслання

Прийшов час, коли о. Ректорові Сліпому довелося замінити професорське крісло на єпископський престіл, а відтак і на митрополичий. Та невдовзі він був змушений покинути Святоюрську гору. Заарештований 11 квітня 1945 року, він провів наступні 18 років по тюрмах, таборах і засланнях, даючи свідчення Христові у кайданах. Відділений від своєї пастви і позбавлений нормальних засобів комунікації, Йосиф-Ісповідник не здавався, а підпільно писав послання, які були повні катехитичного змісту. Митрополит дуже уболівав над тим, що деякі його священики відступили від Католицької Церкви. У 1953 р. з Маклакова Красноярського краю він звернувся до них з пастирським посланням під назвою

«Заблудшим священикам во Христі мир». Тому що відступництво ієреїв спричинило погіршення багатьом вірним, Митрополит у той самий час написав і до них пастирське послання з титулом «Наша Церква». У ньому він пояснював, що таке Церква, яку усунув Христос; по чому відрізнити правдиву Христову Церкву від неправдивих Церков; чи однаково: Церква Католицька чи Православна і т. д. Він також висвітлював, чому католик мусять бути апостолом (а ми сьогодні сказали б — катехитом): щоб «поширювати свою віру, навертати, позискувати, здобувати для Христа поган та відірваних від правдивої Церкви християн». У посланні Митрополит у доступний спосіб катехизує і пояснює вірним їх участь у містичному тілі Христа.

У ті роки Митрополит Йосиф писав пастирські послання і на різні інші теми, в які уплітав і катехитичні пояснення про святкування церковних празників, про становище духовних та вірних УГКЦ після 1946 року і заклик бути стійкими під час переслідувань у вірі, про нашу Церкву, на Різдво Христове, одне послання під назвою «Великого бажаєте», на Преображення Господне і на Великий Піст.

На II Ватиканському Соборі

Митрополит Йосиф Сліпий прибув до Рима за посередництвом Блаженного Папи Івана ХХІІІ і американського президента Кеннеді у 1963 р. Він разом з українськими єпископами з поселень узяв участь у II Ватиканському Соборі як єдиний представник мовчазної Церкви України. Під час сесій Собору Митрополит збирав українських єпископів на засідання, які згодом назвав Архієпископськими Синодами. Щороку з'являлися їх пастирські послання — спільні послання, які подавали до відома рішення II Вати-

канського собору і вказівки, як застосувати їх до сучасних умов нашої Церкви.

У 1965 р. Владика писали: «Усі рішення та постанови цього Собору засадничо відносяться до трьох головних форм діяння Христової Церкви: до голошення світові Божого слова, до освячення людей Святими Тайнами і провадження їх дорогою християнських чеснот та, наприкінці, до впровадження і вдержання християнського правопорядку в усіх видах людського життя». Як бачимо, тут підкреслено передусім душпастирський та катехитичний аспект повчань II Ватиканського Собору. Тому владика заохочували вірних нашої Церкви працювати для її оновлення саме у цих трьох вищезгаданих напрямках, зокрема, закликаючи робити це згідно з духом нашого візантійсько-українського обряду в рамках його канонічного правопорядку як члени помісної Української Католицької Церкви. Наші єпископи особливо підкреслили: окрему увагу цим рішенням Собору повинні присвятити всі українські філософські, богословські публікації, нові підручники з катехизму, літургії, церковного мистецтва та загалом різні ділянки усього багатогранного життя людини. Про намір видати нові катехизми буде мова далі.

Український католицький університет у Римі

Митрополит Йосиф заснував Український католицький університет ім. св. Климентія Папи в Римі 8 грудня 1963 р. Конституція університету, продовжуючи лінію академії у Львові передбачала на богословському факультеті 12 кафедр, між ними і кафедру пасторального богослов'я з гомілетикою і катехитикою.

У 1960-х роках відбувалися принагідні курси в УКУ. Спершу в монастирі-студіоні, а згодом — і у власному осідку на *via Bossea*. Студентами тих курсів були сестри-черниці, які працювали в українських інституціях у Римі, та питомці.

Викладацька діяльність УКУ сильно розгорнулася, починаючи від 1970 року, коли, згідно з постановами IV Архієпископського Синоду, який відбувся у 1969 р., було організовано літні вакаційні курси. У постанові №7 того Синоду сказано таке: «Щоб дати на-

шим отцям духовним, монахам і монахиням, а також і мирянам нагоду познайомитися з умовами життя і апостольської праці на рідних землях і на поселеннях, Синод доручає Українському Католицькому Університету влаштовувати богословські, душпастирські, катехитичні і інші, відповідно до потреби, курси для підготування працівників на Сході і на поселеннях». Відтак, на цих курсах викладалися загальні богословські та українознавчі предмети для студентів з українських поселень, переважно з Америки і Канади. На першому такому курсі влітку 1970 року о. д-р Іван Музичка почав викладати катехитику. Як повідомляє пресове повідомлення про курс: «У приступній, а при цьому на науковому рівні підтриманій формі, переплітаючи численними образами, зачерпнутими з життя і практичного душпастирства, о. Музичка дав нарис катехизи і катехитики; говорив про психіку дитячого віку у відношенні до релігійного виховання і про релігійне виховання у передшкільній та перших класах початкової школи».

Наука катехитики не обмежувалася літнім семестром. Того ж року, на прохання Верховного Архієпископа Йосифа, о. Музичка приїздив, тоді ще з Англії, взимку і навесні, викладав цей предмет студентам-богословам, які жили при УКУ. Між ними був і я і пам'ятаю ці виклади, пам'ятаю, з якою зацікавленістю ми їх слухали. У той час вийшов у Римі катехитичний довідник «*Di vittoria catechitico*», підготовлений для друку Конгрегацією у справах клиру, який подав напрямні для застосування науки II Ватиканського Собору про катехизацію вірних за сучасних обставин. Упродовж багатьох років о. Музичка подавав нам детальний коментар до нього у притаманному йому стилі: з ілюстраціями та анекдотами. О. Музичка був першим в УКУ, в Римі, який звертав увагу на важливість катехитики, враховуючи вимоги педагогіки і гомілетики, бо він і ці предмети викладав студентам-семінаристам. З-під його пера вийшов і ряд статей на ці теми в журналі «Богословія».

Видання УКУ також не поминули важливої теми катехизи. У 1967 р. Верховний Архієпископ видав «Катехизм християнської віри для молоді і старших». У вступі до нього покійний Па-

тріарх написав, що видає його на бажання наших преосвящених владик, духовенства і вірних, щоб тим піти на зустріч великій духовній потребі нашого народу. Це не був оригінальний твір, але переробка книжки «Божа наука», виданої галицьким Митрополитом. «Вона була перероблена і доповнена. Примінено її було в головній мірі до постанов II Ватиканського Собору», — пояснював видавець. — Заключні слова вступу вказують на те, яку вагу Йосиф Сліпий приділяв катехизи: «Нехай Боже благословення спочине на дітях і батьках, що будуть вчитуватися і кріпитися наукою цієї книжки. І нехай вона стане обіч Святого Письма настільною книгою в домі кожного українця».

Патріарх Йосиф мав на меті видати новий оригінальний катехизм, згідно з духом нашого обряду та відповідно до рішень II Ватиканського Собору. На жаль, брак людей і часу не дозволив здійснити цей намір: о. Іван Музичка був практично єдиним, хто у ті часи займався катехитичними питаннями. Але завжди було багато інших термінових справ, які потрібно було поладжувати. І так відсувався цей катехитичний проект на пізніше. Патріарх Йосиф, мабуть, сьогодні з радістю споглядає з неба, коли бачить, що його мрії вже почали здійснюватися появою підручника моральної катехизи.

Голос мовчазної Церкви

Незважаючи на довгі роки поза рідним краєм, Патріарх Йосиф ніколи не забував про свою паству в Україні, увесь час зберігав потаємні контакти з єпископами, священиками, монахами і монахинями, мирянами підпільної Церкви. Коли вона була мовчазною, у вільному світі заговорила устами Йосифа Сліпого.

IV Папський Синод, який відбувся 1974 р., обговорював тему благовістування в сучасному світі. Цей Синод був нагодою для Патріарха Йосифа стати в обороні свого стада і своєї Церкви у великій речі. Коли Церква журиться про благовістування у сучаснім світі, про нові форми того благовістування, в Україні та її Церкві, її священикам і мирянам забороняє безбожна влада проповідь Євангелія, забороняє сповідь, забороняє навіть цього домагатися і карає за те. Це була окрема тема і думка: як подати Хрис-

тову вість там, де Бога виключено з усіх ділянок людського життя, де паує і шириться атеїзм у всіх його формах, де терплять ті, що несуть слова Євангелія чи хочуть жити згідно з ним. Наші мученики і Ісповідники на Синоді пригадали світові про один із великих способів благовістування: свідчення про Христа життям і терпіннями, чи, як казали в перші століття, кайданами.

«Якщо існують такі обставини, — запитував Патріарх Йосиф отців Синоду, — яка ж може бути можливість проповідувати Благовість? Отже, що вам здається, достойні отці, що можна діяти? Чи Синод, принаймні, не повинен піднести голосний протест? Чи не повинні ми всіма способами і силами помагати тим, що зазнають таких переслідувань? Бо все-таки віра там не завмирає. Лікарі, митці та інші науковці складають монаші обіти та геройськими вчинками зберігають віру і боронять її. Батькам заборонено навчати молитов своїх дітей, а все-таки вони потайки визнають свою віру». Немов би сам відповідаючи на поставлені запитання, покійний подав свою точку зору: «Не треба тратити надії, щоб не

згадувати й про інші способи: радіопередача святої Літургії, катехизації духовних наук допомагають багато піднести дух, дають духовну потіху і поміч».

На конгресі організації «Церква у потребі» на початку 80-их років Патріарх Йосиф свідчив про живучість катехизації в умовах підпілля: «Наша Церква начислює у Советському Союзі принаймні чотири мільйони людей, що осталися вірними Римові. Їхня віра є така сильна, що приносить багаті плоди. Маємо священників, монахів, монахинь, численні покликання і таємне ієрархію. Безбожницькій системі не вдалося вбити віри. Батьки, що виростали в безбожницькій системі, виховують своїх дітей в християнському дусі; дисиденти, виховані в атеїстичній школі, говорять про Бога і обороняють Церкву. Тридцятип'ятилітня жінка з гордістю признається перед судом, що своїх четверо дітей дала охрестити, навчає їх молитов та катехизму. Запитаний несподівано туристом 14-літній хлопець на запитання «Чи ти молишся?» без вагання відповідає: «Очевидно, що молюся!»

Відомості про те, що наші люди тримаються віри і катехизують своїх дітей, радували серце старенького отця і Глави нашої Церкви.

Заповіт Патріарха Йосифа

Тепер голос Патріарха Йосифа замовк, але його катехиза продовжується. «Залишаючи цей світ (...), молюся за вас, моє духовне стадо. Переставляючись у світ вічності благаю Отця Небесного, щоб він прославив Сина Свого у вас і щоб він дав вам Утішителя, який буде з вами повіки. Разом з цією молитвою, прощаючись зі світом і з усіма вами, дорогі мої духовні діти, так як велить нам наша свята прадідівська християнська віра, залишаю вам свій батьківський і пастирський заповіт». У заповіті Патріарх Йосиф залишає нам свою катехизу, якою закликає нас до любові до Бога і любові до ближнього, до любові до свого народу і своєї Церкви, рівно ж, як добрий батько він перестерігає нас перед небезпеками для душі і закликає до єдності. Він тепер молиться, а нам залишається лише здійснювати його сподівання і продовжувати його катехизу.

7 вересня минули 20-ті роковини смерті Патріарха Йосифа Сліпого

Пригадуючи події двадцятилітньої давнини, о. д-р Іван Музичка, тоді проректор УКУ і ректор Колегії Святої Софії, розповідає: «Перед нами поставило складне запитання: що тепер буде з тим його ділом? Адже стільки справ він розпочав, але не завершив, бо мав короткий для цього час... Похорон відбувся майже через десять днів після смерті Патріарха, у зв'язку з тим, що багато людей із різних країн світу хотіли взяти участь у похоронних богослужіннях, а для придбання квитків і вирішення інших проблем потрібен був певний час. І в день похорону біля домовини Патріарха Йосифа стояла велика кількість вірних». З нагоди 20-их роковин смерті Патріарха Йосифа в Архієпископальному соборі Святого Юра у Львові відбулася Архієрейська Божественна Літургія, яку відслужив Блаженніший Любомир Кардинал Гузар, Глава УГКЦ, у співслужінні з Пресвященними Владиками Юліаном Вороновським, Єпархом Самбірсько-Дрогобицьким, Ігорем Возняком, Єпископом-помічником Львівським, Степаном Меньком, Екзархом Донецько-Харківським, Володимиром Війтиши-

ним, Єпископом-коадьютором Коломийсько-Чернівецької єпархії, та численним духовенством.

У проповіді Блаженніший Любомир зокрема сказав: «Я б хотів сьогодні підкреслити одну прикмету Патріарха Йосифа, яка для нас усіх справді дуже важлива. Він був ув'язнений вісімнадцять років. Нема найменшого сумніву, що ті, хто його переслідував, намовляли його зробити крок, який віддалив би його від своєї пастви. Для них це було б триумфом, а для нас — жахливою втратою... Патріарх Йосиф як Глава Церкви був дуже свідомий своєї відповідальності перед людьми і тому не піддавався на жодні намовлення та залякування і готовий був за це терпіти різні приниження, незручності, страждання... Я це згадую не для того, щоб просто виділити цю прикмету Патріарха Йосифа, а для того, щоб заохотити кожного, наслідувати його приклад у своєму житті». Архієрейська Божественна Літургія завершилася панахидою.

Крім того, 7 вересня була відслужена Архієрейська Божественна Літургія та панахида у родинному селі Патріарха Йосифа Заздрості на Тернопільщині. Її очолив Владика Михаїл Сабрига, єпарх Тернопільсько-Зборівський. А о 19.00 біля пам'ятника Патріархові Йосифові у Тернополі, який 27 серпня 2004 року освятив Блаженніший Любомир, було відслужено панахиду, у якій взяли участь духовенство та миряни усіх храмів Тернополя.

З нагоди 20-ліття смерті Ісповідника віри та Патріарха УГКЦ Йосифа Сліпого свої заходи провели студенти та викладачі Українського католицького університету, Львівської духовної семінарії Святого Духа. Вони розпочалися панахидою в крипті собору св. Юра, яку відслужив ректор Львівської духовної семінарії Святого Духа о. Богдан Прах. Після панахиди розпочався піший похід до колишнього будинку Богословської академії на вул. Коперніка, де було покладено квіти до пам'ятного знаку Патріархові Йосифу. Усі ці урочистості засвідчили, що пам'ять про Патріарха Йосифа продовжує жити в серцях вірних УГКЦ.

о. Ігор Яців,
прес-секретар Глави УГКЦ

Ідентичність УГКЦ — вірність справі єдності Церков і автентичній східній Київській традиції

(Виступ Блаженнішого Любомира Кардинала Гузара на Соборі монашества УГКЦ)

Преосвященні владыки, шановні учасники, делегати Собору монашества, достойні гості!

(...) Я дозволю собі від імені цілого нашого Синоду сердечно привітати цей Собор і побажати багато успіхів у праці. Я думаю, той факт, що стільки владик бере участь в цій сесії (...) вказує на дуже великі сподівання, які ми покладаємо на цей Собор. Але я б дозволив собі піти навіть далі — великі сподівання, які ми, владыки, які наша Церква покладає на монашество. Я думаю, що учасники, делегати, представники монаших чинів, згромаджень, взагалі богопосвячені особи в нашій Церкві повинні цей факт, це зацікавлення дуже серйозно потрактувати, бо ваше місце у Церкві є ніким іншим незаступиме. І від вас вимагається певного рівня духовної культури, певних свідчень, — дуже важливих для нашої Церкви.

Мені хотілося б звернути увагу на кілька дуже практичних аспектів чернечого життя, але я не хочу розсіювати вашої і своєї уваги такими справами, які, я сподіваюся, прийдуть до слова, знайдуть своє вираження у праці в групах, чи в дискусіях після доповідей. Я намагатимусь триматись доволі стисло тієї теми, яка мені завдана. Титул завданої мені теми є довгий, але в ньому є три поняття, на які я хотів би звернути особливу увагу: ідентичність, єдність і традиція. На підставі цих трьох понять щось переказати вам, поділитися з вами певними міркуваннями, бо ми тут є разом (...) ми справді хочемо в рамках великої родини монашества певні справи розглянути, продискутувати, зрозуміти.

Ідентичність — слово, яке ми сьогодні дуже багато вживаємо, воно не завжди нам є дуже ясне, часом воно нам ставить певну перешкоду в нашому мисленні, бо ідентичність має по смаку чогось статичного, чогось нерухомого, ствердження певного факту — і більш ніщо. Я б хотів перевести це поняття в дещо іншу площину, використавши поняття питомі і властиві для ідентичності, висловити в більш динамічний спосіб, в такий, який нас змусить застановитися, подумати і ви-

рішити щось для нашого життя.

Перед нами два питання: «Хто ми?» і «Де ми?»

«Хто ми?» — це питання, на яке, я думаю, ми можемо відповісти без якогось особливого труду, прямо зазирнувши в нашу історію. Але трудно, хто ми, зрозуміти конкретно, коли не постараємось відповісти на друге питання: «Де ми?». Бо на запитання: «Хто ми?» можна відповісти в такий спосіб, що, властиво, міг би відноситись не тільки до нас. Але можна поширити на низку інших народних, монаших, культурних груп. Коли ж це питання ми задамо з другим: «Де ми?», тоді вже ми звужуємо можливість відповіді до дуже конкретного місця, а з тим — до дуже конкретної ситуації. І перша річ, яку ми, як християни мусимо собі усвідомити, та, що цей факт: «Де ми є?» — не є вислідом випадку. Це є щось бажане Богом, це вислід Божого Провидіння, і ми маємо якесь особливе завдання, зв'язане із тим місцем, де ми є.

Уживаючи більш знайоме нам слово, яке в нашій чернечій літературі і в нашому мисленні є дуже важливим, ми можемо говорити не так про ідентичність, як про покликання. До чого ми є покликані? Одним словом, тут ситуація дуже змінюється, бо: «бути покликаним» відразу нас заставляє до чогось, запрошує, дехто може навіть сказати: «Примушує до чогось». І я б хотів, щоби ми так подивились на цю ідентичність, як на виклик, як на запрошення, як на Боже покликання для нас.

Де ж ми є? Ми є на Сході Європи. Християнство, як ми знаємо, прийшло в Європу двома шляхами і в двох фор-

мах. Прийшло через країни Західного Середземномор'я — через Африку і європейські країни. Такі як Італія, Іспанія... Прийшло до нас з того кута світу. Прийшло до нас у дуже конкретній формі латинської культури — культури специфічної для західносередземноморських країн.

Другий шлях і друга форма, якою християнство прийшло в Європу — через східноєвропейські, східносередземноморські країни (Грецію, Болгарію та ін.). Прийшло у формі культури, яку ми, здається, не дуже то правильно, але загальною, називаємо візантійською, а може, більш докладно, геленістичною культурою. На підставі того факту, що християнство прийшло двома шляхами і прийшло в цих двох формах, Святіший Отець Іван Павло II ужив такого образу, що Європа, коли говоримо про християнство, дихає двома легенями, які належать до одного тіла, і які рухає, оживляє одне серце. Одна і друга культура, один і другий шлях — однаково вартісний, однаково католицький. Не є один кращий від другого чи досконаліший. Один і другий — це форма, в якій Божа наука прийшла в Європу, в цю територію, що ми сьогодні називаємо Європою, і там сформувала цілий новий континент.

Ми знайшлися в тій частині Європи, яка була на шляху східного середземноморського доступу. Київ був тією колицкою на слов'янському Сході, де сконцентрувалось християнство, вже немов у другій фазі свого поширення. І звідти християнство розійшлося на Схід, на північ Східної Європи, слов'янського Сходу. Тут ми є. І ми мусимо прийняти цей факт, бо це є дійсність нашого життя. Це ми є тією легенею, яка приносить в Європу християнство в тій особливій формі. І тепер нам треба собі добре усвідомити, що цей шлях, ця форма в конкретному, історично виправданому і виправданому сьогоднішнім форматі є у Католицькій Церкві головно завдяки нам і завдяки іншим, так званим, греко-католицьким Церквам. Ми мислимо передусім категоріями католицької Церкви. І, на жаль, дуже часто навіть наш

народ, але, напевно, і інші народи Центральної та Західної Європи ідентифікують католицизм із західною легоною, західною культурою. Ми, натомисть, мусимо бути дуже свідомі, що та традиція, яку ми представляємо, є традиція так само католицька. І, живучи тією традицією, ми анітрохи не є «менш католиками», як всі інші католики західної півкулі. Це дуже важливий для нас момент. І треба собі уявити таку річ: якщо ми не будемо представляти цю католицьку традицію, візантійську — назвімо так її для легшого розуміння — то хто інший буде це робити? Це будуть робити ті, кого ми конфесійно називаємо «православні», а ми будемо плакати і нарікати, що нас зіпхали десь в кут, що про нас забули. Ми позбавимо католицьку Церкву свідчення — дуже важливого свідчення — власне тієї візантійської традиції всередині Католицької Церкви.

Одним словом, ми мусимо собі усвідомити, що ми є носіями у Католицькій Церкві, всередині Католицької Церкви, традиції, яка до тієї Церкви належить і — знову повторюю — якої, якщо ми не візьмемося за це, буде бракувати в Церкві.

Інша дійсність нашого існування, на яку також є дуже виразний відклик у титулі цієї доповіді — це є відклик до єдності Церкви. На жаль, так воно сталося, що саме, на нашій території — Східної Європи, не тільки виключно України — прийшло до поділу християн. Особливого поділу. Західна Європа має свій поділ, — і я думаю, грізніший, ніж наш, — це те, що ми називаємо популярно «католицизм» і «протестантизм» — це поділ, що сягає справ віри. Це поділ на тлі віровизнання. У нас на Сході також запанував поділ, але, Богу дякувати, цей поділ у нас не сягає справ віри як таких, а радше справи єдності, того, що ми називаємо тепер «сопричастя». А поза тим, віра між нами і тими, кого ми конфесійно називаємо православними, віра остаточно є однакова.

Тепер цей факт є другою дійсністю, яка мусить бути взята до уваги, коли ми хочемо думати про наше монашество. Чому? Святіший Отець Іван Павло II в своїх посланнях дуже виразно поставив наголос на монашество — з одного боку, як носія традицій, а з другого боку — як ключа до єдності. Традиція, яку ми маємо зберігати для Ка-

толицької Церкви у східній традиції.

Коли я був молодим студентом, існувала мода їздити до Індії. Багато молодших і старших людей, особливо з Німеччини, Франції, їздило туди, щоб навчатися розважань, медитації. Аж хтось звернув увагу: «Чого ж ви їдете так далеко? Чого ж ви шукаєте в такій чужій цілком для нас культурі, коли в Східній Церкві ми маємо той скарб в дуже чіткій і ясній формі». Треба зберегти східну традицію для Церкви, але перш за все — для самих себе.

Східна традиція — візантійська традиція, вітцівська традиція найкраще зберігається в молитві. Отже, якщо хтось хоче насправду цей скарб вдержати у Церкві, мусить велику увагу посвятити молитві. Ну а де ж краще, ніж в монастирях, можна плекати молитву?

Інколи в нас є таке поняття, що молитовну традицію в нашій Східній Католицькій Церкві можуть зберігати тільки і виключно монаші чини найстрогішого видання. Але мені здається, що це забагато — сказати так. Навіть і між нами, ті, кого уважаємо активними, діяльними — вони також згідно зі своїми правилами, в міру своїх можливостей можуть і повинні зберігати традицію в молитві у її східній формі.

Отже, та інтуїція і та наука Святішого Отця має дуже солідну підставу, бо якщо не ми, монахи, то хто? Ми мусимо бути майстрами молитви. І в той самий час — вчителями молитви. Це надзвичайно важливо. Чому мають люди їхати аж до Індії чи якихось екзотичних країн і там шукати молитовних традицій, коли вони є тут, можна сказати, під носом. Тільки ж ми — чен-

ці і черниці тієї східної традиції — якось проспали нашу велику нагоду.

Дуже часто в нас, ми знаємо з власного досвіду, існує тенденція сягати в інші християнські традиції, замість плекати свою. А та своя традиція найбільше і найкраще відповідає нашій вдачі, бо ми на тій молитві виростили, бо ми тією молитвою живемо.

Друга справа — це ота справа єдності. Єдність вимагає певного духовного розположення. Чому люди сперечаються, сваряться, кривдять, понижують і ненавидять один одного? Бо всередині їхнього власного серця є неспокій.

Монастирі — це місця, де виховуються люди, які є спокійні. По тому можна пізнати правдивого монаха. Він може бути типу того, що ми називаємо, дуже контемплятивного, чи типу дуже активного — не в тому суть. Суть в тому, чи в його серці є спокій. А навести спокій у власне серце — над тим треба дуже працювати і то під проводом доброго наставника. А це можна найкраще здійснити власне в спільноті монашій, в мурах монастиря. Ми повинні бути тими носіями спокою. Бо монах чи монахиня — це перш за все зріла, спокійна людина.

Чого нам потрібно конкретно? Мені здається, що нам потрібно серйозної науки пізнати традицію монашества, пізнати його душевну силу. І то як вислід справжньої солідної науки з тим, що цю науку будемо передавати в монаших школах. Ми повинні пізнати, дорогі, нашу власну традицію. Взяти в руки джерела монашества. Не тільки ті — з четвертого, п'ятого століття, але наші рідні джерела: Патерик, Життя Святих, життя Святого Теодозія. Нашу власну традицію дуже солідно вивчити. Не задля того, щоб хвалитись, а задля того, щоб мати перед очима дуже чіткий приклад, як виглядає монах. Наші печерські святці XI-XIII століть, — якщо читаємо уважно Патерик, — вчитувалися уважно в старовинну літературу до такої міри, що приймали навіть ті старовинні, не властиві для нашої країни монаші імена. Але приймали не тільки як щось зовнішнє, а намагалися наслідувати те, що вони вичитували. І тому ми можемо цей період назвати справді золотою добою нашого монашества. Нам конечно потрібно науки. А ще нам треба плекати монашу культуру...

Ми всі знаємо, як виглядає культурна людина. З нею приємно бути, вона є справжнім християнином, вона шанує свого ближнього. Кожен монах і кожна монахиня повинні бути культурними людьми. Над цим треба працювати. Воно само від себе не приходить. Ми, звичайно, дуже захоплюємося активністю. І це не є зле, адже ця активність є на добро. Але мусимо працювати над собою: на підставі досвіду минулщини, пізнання Божої Правди. Працювати над собою, щоб бути людьми культури, щоб справді бути людьми...

Негарно закінчувати негативною думкою, але трудно, дорогі мої, не глянути правді в очі, особливо сьогодні. Я хочу зробити певне твердження, з яким можете сперечатися. Я не впираюся на якусь непомильність. Але я хочу переказати вам своє враження, що, на жаль, в нашій Церкві монашество абсолютно не має того впливу на церковне життя, який воно повинно мати. Мені прикро це казати, але я не кажу це тільки щоб зробити закид. Я дивлюся на цей Собор і на ті, що відбудуватимуться в майбутньому, як вла-

сне засіб, який ми беремо разом на себе, щоб цю ситуацію виправити. Я вважаю, що як вислід цього Собору в його різних сесіях, як вислід цієї праці — може не зараз, не моментально, але все-таки скоріше чи пізніше станеться що монашество в нашій Церкві займе те становище, яке воно повинно мати, що воно стане духовно, може, найбільш впливовим елементом в Церкві; що в о н о

Радіо «Воскресіння»

Релігійно-інформаційні та культурологічні програми

Вінниця	УКХ	71,69
Ковель	УКХ	66,02
Дніпропетровськ	УКХ	68,36
Кривий Ріг	УКХ	71,63
Донецьк	УКХ	69,77
Маріуполь	УКХ	67,34
Ужгород	УКХ	69,53
Хуст	УКХ	70,04
Запоріжжя	УКХ	70,73
Івано-Франківськ	УКХ	71,24
Київ	ДХ	0,207
Київ	УКХ	68,51
Кіровоград	УКХ	66,98
Керч	УКХ	71,66
Севастополь	УКХ	67,25
Сімферополь	УКХ	66,68
Львів	УКХ	67,04
Миколаїв	УКХ	69,8
Первомайськ	УКХ	69,92
Котовськ	УКХ	67,25
Одеса	УКХ	70,52
Красногорівка	УКХ	66,08
Рівне (Антонів)	УКХ	66,73
Тростянець	УКХ	68,75
Шостка	УКХ	65,93
Тернопіль (Лозова)	УКХ	69,83
Ізюм	УКХ	72,08
Харків	УКХ	67,13
Херсон	УКХ	71,9
Волочиськ	УКХ	68,72
Кульчіївці (Кам.-Подільський)	УКХ	70,76
Хмельницький	УКХ	67,7
Черкаси	УКХ	72,2
Чернівці	УКХ	69,26
Прилуки	УКХ	71
Чернігів	УКХ	69,47

Перша програма Українського радіо (Всеукраїнська ретрансляційна мережа проводового мовлення)

понеділок	21.30 – 21.50 год.
вівторок	21.30 – 21.50 год.
четвер	22.30 – 22.50 год.
п'ятниця	22.30 – 22.50 год.

На УКХ Львівська радіотрансляційна мережа

Львів - 67,04 МГц

середа 18:40; субота 17:45; неділя 8:10

Слухайте нас в мережі Internet:

<http://www.rr.lviv.ua>

Агенція Релігійної Інформації

**№9 (346)
30 вересня 2004 р.**

Передплатний індекс – 33879